

UiO • Det juridiske fakultet

Ansvar for ytringer på Internett

Herunder om formidlerens ansvar for brukerskapt innhold

Kandidatnummer: 553

Leveringsfrist: 25. november 2013

Antall ord: 17 989

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Oppgavens tema	1
1.2	De sentrale problemstillingene i den videre fremstillingen	2
1.3	Avgrensning.....	2
1.4	Rettskilder og metode	3
2	ANSVARSBELAGTE YTRINGER	6
2.1	Innledning.....	6
2.2	Generelt om ytringsfriheten som ramme for injurielovgivningen.....	6
2.2.1	Innledning	6
2.2.2	Hensyn bak ytringsfriheten	8
2.2.3	Hvilke inngrep kan foretas i ytringsfriheten?.....	9
2.2.4	Hvem er beskyttet av ytringsfriheten?	11
2.2.5	Ytringsfriheten i den videre fremstillingen	15
2.3	Ærekrenkelser	15
2.3.1	Innledning	15
2.3.2	Ærekrenkende	15
2.3.3	Rettsstridsvurderingen.....	17
2.3.4	Skyldkravet	22
2.3.5	Straffeloven 2005	24
2.4	Hatefulle ytringer.....	24
2.4.1	Innledning	24
2.4.2	Fremsatt offentlig	24
2.4.3	Hatefull eller diskriminerende ytring	25
2.4.4	Forholdet til ytringsfriheten	26
2.4.5	Skyldkravet	29
2.4.6	Straffeloven 2005	29

2.5	Privatlivets fred.....	30
2.5.1	Innledning	30
2.5.2	Fremsatt offentlig.....	30
2.5.3	Personlige eller huslige forhold	30
2.5.4	Rettsstridsvurderingen.....	31
2.5.5	Skyldkravet	35
2.5.6	Straffeloven 2005	36
3	ORIGINÆR YTRER – ANSVAR FOR EGNE YTRINGER PÅ INTERNETT	37
3.1	Innledning	37
3.2	Straffansvar.....	37
3.2.1	Innledning	37
3.2.2	Offentlighetsbegrepet i straffeloven.....	37
3.3	Erstatningsansvar.....	40
4	FORMIDLEREN – ANSVAR FOR ANDRES YTRINGER PÅ INTERNETT	42
4.1	Innledning	42
4.2	Redigerte mediers straffansvar	43
4.2.1	Innledning	43
4.2.2	Direkte straffansvar	44
4.3	Det strafferettslige redaktøransvaret.....	46
4.3.1	Innledning	46
4.3.2	Hvem er redaktør?.....	46
4.3.3	Det tradisjonelle redaktøransvaret.....	47
4.3.4	Gjelder det strafferettslige redaktøransvaret for publikasjoner på Internett?49	
4.3.5	Straffeloven 2005	54
4.4	Redigerte mediers erstatningsansvar	56
4.4.1	Innledning	56
4.4.2	Skadeerstatningsloven § 3-6	56
4.5	Det erstatningsrettslige ansvar for eier og utgiver.....	60

4.6	Ansvar for etter-redigerte og ikke-redigerte medier	61
4.6.1	Innledning	61
4.6.2	E-handelsloven	62
4.6.3	Ansvarsgrunnlaget.....	64
4.6.4	Ansvarsfritak	66
5	MEDIEANSVARsutvalget	75
6	LITTERATURLISTE	76

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

Denne masteroppgaven omhandler hvem som kan bli ansvarlig for publisering av ulovlige ytringer på Internett, herunder formidlerens ansvar for brukerskapt innhold.

Utviklingen av teknologien og alle kommunikasjonsformene som eksisterer i dag, har ført til at det er lettere å ytre meninger til et større antall personer. Fordelen med dette er at yttingsfriheten har blitt styrket ved bruk av Internett. Mer informasjon blir offentliggjort, og det fører til en større samfunnsdebatt, og som igjen styrker demokratiet. På den andre siden har Internett gjort det lettere å publisere negative ytringer som bidrar til mobbing og krittikk. I denne fremstillingen er det slike negative ytringer jeg vil ta for meg.

Flere nye kommunikasjonsformer blir brukt til å fremsette rettsstridige ytringer, og det i større utstrekning og raskere enn det som tidligere har vært mulig i mer tradisjonelle medier, som aviser og tidsskrifter.¹ Internettets komplekse oppbygging gjør at det er vanskelig å finne gjerningsmannen bak den ulovlige ytringen. Videre opptre mange brukere av Internett anonymt eller under falsk identitet, og at identiteten deres må spores opp gjennom en IP-adresse. En IP-adresse er et unikt tall som identifiserer en enhet, slik at enheten kan spores opp.²

Som følge av disse utfordringene, har det blitt nødvendig å regulere ansvaret for ytringer i de nye kommunikasjonsformene. For å avdempe vanskelighetene med å identifisere gjerningsmenn og søke å hindre at det publiseres ulovlige ytringer på Internett, har myndighetene sett et behov for å pålegge eventuelt medvirkere et ansvar.³ Det er et klart behov for en

¹ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.12

² Store norske leksikon (2005-2007)

³ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.12

avklaring av hvilke ytringer formidleren kan bli ansvarlig for, og i hvilke tilfeller formidleren får en handleplikt til å fjerne ulovlige ytringer.

1.2 De sentrale problemstillingene i den videre fremstillingen

Oppgavens hovedproblemstilling er hvem som er ansvarlig for publisering av ulovlige ytringer på Internett. Jeg vil i hovedsak behandle ansvar for ansvarssubjektene i videreformidlingstjenestene, men også ansvar for den originære ytrer.

Hovedproblemstillingen nødvendiggjør at jeg først foretar en gjennomgang av hvilke ytringer som er ulovlige etter straffeloven, sett i lys av ytringsfriheten. Jeg skal behandle tre typer ytringer; ærekrenkelser, hatefulle ytringer og ytringer som krenker privatlivets fred. Videre vil jeg behandle spørsmålet om bestemmelsene får anvendelse på Internett, i tilknytning til ansvar for den originære ytrer. Et sentralt spørsmål er om publiseringer på Internett anses som offentlige etter straffeloven § 7.

I kapittel 4 vil jeg ta for meg forskjellige videreformidlingstjenester på Internett. Først vil jeg vurdere det direkte ansvaret for ansvarssubjektene i redigerte medier, slik som nettsavisen. Videre vil jeg behandle det subsidiære ansvarsgrunnlaget for redaktører i straffeloven § 431. I den forbindelse oppstår spørsmålet; gjelder det strafferettslige redaktøransvaret på Internett?

Deretter vil jeg behandle ansvar for ansvarssubjektene i etter-redigerte og ikke-redigerte medier, slik som debattforum, kommentarfelt og sosiale medier. Dette vil bli behandlet i forbindelse med e-handelsloven.

Avslutningsvis vil jeg kort redegjøre for medieansvarsutvalgets utredning.

1.3 Avgrensning

Internett er grenseoverskridende av natur, og i tilknytning til oppgavens problemstilling oppstår det spørsmål om jurisdiksjon og lovvalg. Jeg vil avgrense denne oppgaven mot

behandling av jurisdiksjonsspørsmålet, og legger til grunn at norsk lov kommer til anvendelse.

Pressens etiske utvalg behandler klager fra personer som mener at pressen har publisert ytringer i strid med de presseetiske normene eller Vær Varsom-plakaten. Dette er pressens egen selvdømmeordning. Dersom utvalget kommer til at det foreligger brudd på disse normene, skal mediet publisere uttalelsen.⁴ Uttalelsen pålegger ikke mediet et juridisk ansvar, men et etisk ansvar. Jeg vil ikke behandle et eventuelt etisk ansvar etter pressens egen selvdømmeordning i denne oppgaven.

På sosiale medier er det både lettvinnt og vanlig å dele linker eller meninger til andre brukere. Slik deling fører til at meningsinnholdet spres ytterligere til en videre personkrets. En privatperson som deler en annens mening kan bli direkte ansvarlig etter den enkelte lovbestemmelse, eller anses som medvirker.⁵ Jeg vil ikke gå nærmere inn på privatpersonen som formidler i denne sammenheng.

1.4 Rettskilder og metode

I denne oppgaven er det særlig bruken av de internasjonale kildene som er anvendt i oppgaven som reiser metodespørsmål. Det vil imidlertid bli for omfattende å redegjøre for disse i detalj, og jeg foretar kun en kort redegjørelse for deres betydning i norsk rett.

Ved tolkningen av straffebestemmelsene har jeg anvendt bestemmelser fra Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) og praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD). Det følger av Grunnloven § 110c at staten skal respektere og sikre menneskerettighetene. Dette innebærer at lovanvenderen skal tolke og håndheve norsk rett i samsvar med menneskerettighetene.

⁴ Norsk presseforbund

⁵ Wessel-Aas (2013) s.95

EMK er inkorporert som norsk lov gjennom menneskerettsloven § 2. Ved motstrid med norsk rett, har EMK forrang, jfr. menneskerettsloven § 3. Konvensjonstekstens konkrete innhold blir utformet gjennom EMD sine tolkninger, og det er en selvfølge at EMD-praksis skal følges i de fleste tilfeller.⁶ EMD-avgjørelsene vil ha betydelig rettskildevikt.⁷

I Rt. 2000 s.996 ble det uttalt at norske domstoler skal anvende de samme tolkningsprinsipper som EMD, ved anvendelsen av EMK. Domstolene må forholde seg til *"konvensjonsteksten, alminnelige formålsbetraktninger og konvensjonsorganenes avgjørelser."*⁸ Rt. 2005 s.833 videreført uttalelsen. I tillegg ble det uttalt: *"dersom det er tvil om forståelsen, må norske domstoler ved avveiningen av ulike interesser eller verdier kunne trekke inn verdiprioriteringer som ligger til grunn for norsk lovgivning og rettsoppfatning."*⁹ Dette samsvarer med EMDs bruk av "margin of appreciation", som er en skjønnsmargin statene har ved anvendelse av rettighetene i EMK.¹⁰

Ved tolkningen av EMK får Wien-konvensjonen anvendelse. Ifølge konvensjonens artikkel 31, skal en traktat tolkes i henhold til den alminnelige ordlyden. Det skal foretas en autonom tolkning av ordlyden.¹¹ Det vil si at ordene har et selvstendig innhold, som er uavhengig av den nasjonale tolkningen.¹² EMD kan foreta en selvstendig tolkning av ordlyden, for å få en uniform forståelse av konvensjonen. Videre skal konvensjonens bestemmelser tolkes *"in their context and in the light of its object and purpose"*, jfr. Wien-konvensjonen artikkel 31 (1). Formålsbetraktninger blir sterkt vektlagt i tolkningen av EMK.¹³ Disse

⁶ NOU 1993:18 s.88

⁷ l.c.

⁸ Rt.2000 s.996 (s.1007)

⁹ Rt.2005 s.833 (45)

¹⁰ Aall (2011) s.144

¹¹ Rt.2002 s.557 (s.566)

¹² Jebsens (2004) s.54

¹³ Rt.2002 s.557 (s.566)

tolkningsprinsippene må legges til grunn ved anvendelsen av EMK og EMD-praksis som rettskilder.

Ved forståelsen av bestemmelsene i e-handelsloven, vil jeg legge stor vekt på forarbeidene i mangel av både nasjonal og internasjonal rettspraksis på dette området. E-handelsloven ble vedtatt som en følge av Norges forpliktelser gjennom EØS-avtalen. EØS-avtalen er gjort til norsk lov gjennom EØS-loven § 1. Ved konflikt mellom norsk rett og EØS-avtalen, gis sistnevnte forrang, jfr. EØS-loven § 2. På denne bakgrunn vil E-handelsdirektivet være av betydning i fremstillingen.

2 Ansvarsbelagte ytringer

2.1 Innledning

I det følgende skal jeg redegjøre for tre typer ytringer en kan bli ansvarlig for å ha fremsatt; ærekrenkelser, hatefulle ytringer og ytringer som krenker privatlivets fred.

Hvilken bestemmelse den fremsatte ytringen rammes av, beror på en tolkning av meningsinnholdet i ytringen. En ærekrenkelse er typisk en ytring som skader en konkret persons rykte. En hatefull ytring kan omhandle en konkret person, men også en større personkrets. Hatefulle ytringer er av grovere karakter enn ærekrenkelser, og omfatter ytringer av kvalifisert krenkende og nedverdiggende art.¹⁴ Ytringer som krenker privatlivets fred er typisk personlige opplysninger som ikke er av allmenn interesse, slik som kjæresteforhold og samlivsbrudd.

Det er flere straffebestemmelser som rammer ulovlige ytringer, blant annet straffeloven § 140 som omfatter oppfordringer til ulovlige handlinger og § 227 som omfatter trusler. Disse vil ikke bli behandlet i det følgende.

Jeg vil kun foreta en kort redegjørelse for de valgte bestemmelser. En slik gjennomgang er hensiktsmessig for å avklare hva ytreren eller formidleren kan publisere uten å risikere ansvar. Ytringenes straffverdighet må avveies mot ytringsfriheten, og jeg vil først redegjøre for ytringsfrihetens betydning ved vurderingen av hvilke ytringer som er straffbare.

2.2 Generelt om ytringsfriheten som ramme for injurielovgivningen

2.2.1 Innledning

I utgangspunktet tillater ytringsfriheten fremsettelse av enhver ytring. Ytringsfriheten kan derimot begrenses i de tilfeller det er tvingende nødvendig. Den høye terskelen for å inn-

¹⁴ Se pkt.2.4

skrenke ytringsfriheten fører til at ytringsfriheten i mange tilfeller også verner ytringer som kan oppfattes krenkende.

Ytringsfriheten er forankret i Grunnloven § 100, som fastslår at *"Ytringsfrihed bør finde Sted."* Staten er forpliktet til å sikre borgernes mulighet til å utøve ytringsfriheten, og legge til rette for en åpen og opplyst samtale, jfr. Grunnloven § 100 (6). Ytringsfriheten innebærer retten til å ha en mening, retten til å meddele sin mening gjennom en ytring og retten til å motta ytringer fra andre.¹⁵ I henhold til den negative ytringsfriheten, har man også en rett til å forholde seg taus.¹⁶

Også gjennom våre folkerettslige forpliktelser er den norske stat forpliktet til å sikre ytringsfrihet til borgerne. Ytringsfrihetens vern i Norge suppleres dermed av EMK artikkel 10, som lyder:

"Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers."

Ytringsfriheten gjelder uavhengig av hvilken form og i hvilket medium ytringen blir frem satt i. Fremsettelse av ytringer på Internett ble av Justisdepartementet i forbindelse med endringen av Grunnloven § 100, fremhevet som et viktig middel for *"å sikre formidling av ulike meninger og en demokratisk prosess."*¹⁷

¹⁵ Eggen (2002) s.160

¹⁶ l.c.

¹⁷ St. meld.nr.26(2003-2004) s.26

2.2.2 Hensyn bak ytringsfriheten

Hovedhensynene bak ytringsfriheten er sannhetsargumentet, demokratibegrunnelsen og selvtutfoldelsesargumentet.¹⁸ Disse hensynene fremgår av § 100 (2), hvor det påpekes at ingen kan bli ansvarlig for meddelelse av ytringer, med mindre ansvar kan forsvares opp i mot ytringsfrihetens begrunnelse.

En utstrakt ytringsfrihet for borgerne bidrar til å avdekke sannheter, og øke borgernes innsikt på forskjellige områder i samfunnet. Dersom man har restriksjoner på ytringsfriheten, hindrer man at informasjon av betydning blir offentlig kjent.¹⁹ Dette er det såkalte sannhetsargumentet.

Sannhetsargumentet henger sammen med demokratibegrunnelsen. I et åpent samfunn, hvor borgerne har tilgang på informasjon, styrkes demokratiet. Et demokratisk samfunn er avhengig av at borgerne har tilstrekkelig kunnskap til å ta valg med tanke på hvem som skal styre landet, og på hvilken måte.²⁰ Nødvendig informasjon til borgerne sikres gjennom en utstrakt ytringsfrihet for myndighetene på områder som er relevante i politikken. Borgernes ytringsfrihet styrker også de folkevalgtes mulighet til å forbedre politikken i henhold til borgernes ønsker.²¹ Ytringsfriheten åpner for et samspill mellom de folkevalgte og borgerne.

Selvtutfoldelsesargumentet hensyntar menneskets behov for å kunne uttrykke seg.²² Dersom borgerne har muligheten til å uttrykke sine meninger fritt, uten å bli dømt for det, vil det

¹⁸ Eggen (2002) s.35

¹⁹ *ibid.* s.37

²⁰ *ibid.* s.55

²¹ *l.c.*

²² *ibid.* s.81

bidra til utvikling av borgernes tankesett og til samfunnsdebatt.²³ Dette vil styrke demokratiet og bidra til at sannheten kommer frem.

Ytringer som er begrunnet i de nevnte hensyn vil nyte et sterkere vern etter ytringsfriheten. Politiske ytringer er begrunnet i hensynet til et demokratisk og åpent samfunn, og det er derfor vanskeligere å foreta inngrep i ytringsfriheten når det gjelder politiske ytringer.

I Rt. 1978 s.1072 ble ytringsfriheten vektlagt ved tolkningen av utsagn fremsatt i et leserbrev. I dommen ble det uttalt:

*”Hvis fordommer, usaklige meninger og uriktige faktiske oppfatninger stenges ute fra den offentlige debatt, vil de lettere kunne vokse i det stille uten at de kan imøtegås, noe som i lengden kan medføre større skadevirkninger enn om de kommer frem offentlig og kan besvares.”*²⁴

Dette er et viktig hensyn bak ytringsfriheten og begrunner hvorfor vi tillater enkelte krenkende ytringer. Når slike ytringer kommer frem i offentligheten, kan man stille kritiske spørsmål ved disse meningene. Slik tilegnes man mer kunnskap, og det er lettere å bekjempe ytringer som er uønsket i samfunnet.

2.2.3 Hvilke inngrep kan foretas i ytringsfriheten?

Den klare hovedregelen er at offentlige myndigheter ikke skal foreta begrensninger i utøvelsen av ytringsfriheten. I enkelte tilfeller er det imidlertid nødvendig å foreta inngrep i ytringsfriheten, for å beskytte andre grunnleggende rettigheter.

Grunnloven § 100 (2) fastslår at ingen kan holdes ansvarlig for å ha ytret en mening med mindre slikt ansvar kan forsvares opp i mot hensynene bak ytringsfriheten. I tillegg må slikt

²³ l.c.

²⁴ Rt.1978 s.1072 (s.1076)

ansvar være fastsatt i lov. Grunnloven § 100 tredje, fjerde og femte ledd legitimerer inngrep i ytringsfriheten dersom det foreligger tungtveiende hensyn.

Tilsvarende fremgår av EMK artikkel 10 nr.2 som fastslår at inngrep i ytringsfriheten kun kan foretas dersom inngrepet er *"prescribed by law and necessary in a democratic society"*. Inngrepet må også være begrunnet *"in the interests of (...) the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others"*. Med andre ord må det foreligge et "legitimate aim". Disse vilkårene oppstiller altså rammene for hvilke begrensninger i ytringsfriheten som kan tillates.

Straffebestemmelsene som omtales nedenfor pålegger ytreren straff for å ha ytret en mening med et krenkende innhold, og oppstiller dermed begrensninger i ytringsfriheten. Beskyttelse mot ærekrenkende og hatefulle ytringer, og vern av privatlivets fred, er rettigheter den norske stat har valgt å beskytte på bekostning av ytringsfriheten. EMK artikkel 10 nr.2 uttrykker spesifikt at *"the protection of the reputation or rights of others"* er et legitimt formål for slik begrensning. Straffebestemmelsene oppfyller også kravet om å være *"prescribed by law"*.

Til slutt må inngrepet være *"necessary in a democratic society"*. Problemstillingen retten skal ta stilling til er:

*"whether the "interference" complained of corresponded to a "pressing social need", whether it was proportionate to the legitimate aim pursued and whether the reasons given by the national authorities to justify it are relevant and sufficient".*²⁵

Det skal altså foretas en proporsjonalitetsvurdering hvor *"de hensyn som begrunner inngrepet veies opp mot inngrepets konsekvenser for ytringsfriheten."*²⁶ Inngrepet i ytringsfrihe-

²⁵ Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (58)

²⁶ Eggen (2002) s.216

ten skal ikke være for inngripende, og ikke ramme i større utstrekning enn nødvendig for å realisere formålet med inngrepet.

Om inngrep er nødvendig beror på en konkret vurdering av meningsinnholdet i en bestemt ytring. Det må vurderes om vernet av den individuelle interesse veier tyngre enn ytringsfriheten. Jeg vil komme tilbake til denne vurderingen nedenfor under de enkelte straffebestemmelsene.

2.2.4 Hvem er beskyttet av ytringsfriheten?

Ytringsfriheten beskytter ethvert individ.²⁷ Dette omfatter helt klart den originære ytrer. Redaktøren i en avis har suveren myndighet i redaksjonelle avgjørelser, jfr. lov om redaksjonell fridom i media. Han er derfor beskyttet mot inngrep fra eiere og myndigheter, og nyter ytringsfrihetens beskyttelse.

I den første saken for EMD som gjaldt videreformidling av rasistiske ytringer²⁸, slo EMD fast at formidlere også er beskyttet av ytringsfriheten. I forbindelse med produksjonen av dokumentaren om den rasistiske gruppen "Grønjakkerne", intervjuet journalisten Jersild tre medlemmer av gruppen. Under intervjuet kom medlemmene med rasistiske uttalelser om innvandrere og etniske grupper i Danmark. Selve intervjuet ble redigert til en varighet på noen minutter. Jersild ble av dansk høyesterett dømt for medvirkning til publisering av rasistiske ytringer. Saken ble anket inn for EMD med påstand om krenkelse av ytringsfriheten.

EMD tok stilling til om avgjørelsen fra dansk høyesterett var et inngrep som var "*necessary in a democratic society*", jfr. EMK artikkel 10 nr.2. I avgjørelsen påpekte retten viktigheten av medias rolle for ytringsfriheten, og fremhevet spesielt ytringer som fremkommer i intervju. EMD uttalte: "*News reporting based on interviews, whether edited or not, consti-*

²⁷ NOU 2011:12 s.18

²⁸ Jersild v. Denmark

tutes one of the most important means whereby the press is able to play its vital role of "public watchdog"."²⁹ Retten påpekte at uten Jersilds rolle som formidler ville ikke ytringene blitt spredd til en større personkrets, og ville dermed ikke vært straffbare.³⁰

Ytringsfriheten skal nettopp fremme at ytringer mangfoldiggjøres for å få en reflektert samfunnsdebatt. Uten videreformidlingskanalene vil ikke ytringene nå ut til like mange mennesker, og formålet med ytringsfriheten begrenses. Dette viser viktigheten av at formidlere beskyttes av ytringsfriheten.

Videre tok EMD stilling til meningsinnholdet i ytringene. I dokumentaren hadde programlederen introdusert intervjuet med en referanse til *"recent public discussion and press comments on racism"*³¹. Programlederen uttalte at *"the object of the programme was to address aspects of the problem"*³².

Til dette uttalte EMD:

*"Taken as a whole, the feature could not objectively have appeared to have as its purpose the propagation of racist views and ideas. On the contrary, it clearly sought (...) to expose, analyse and explain this particular group of youths, limited and frustrated by their social situation, with criminal record and violent attitudes, thus dealing with specific aspects of a matter that already then was of great public concern."*³³

²⁹ *ibid.* (35)

³⁰ *ibid.* (32)

³¹ *ibid.* (33)

³² *l.c.*

³³ *l.c.*

Formålet med videreformidlingen var å opplyse borgerne om forskjellige holdninger, slik at de kunne velge å ta avstand fra det. Hvis formidleren ikke nyter vern etter ytringsfriheten, begrenses publiseringen av viktige innspill til samfunnsdebatten.

EMD ga uttrykk for dette da de uttalte:

*"The punishment of a journalist for assisting in the dissemination of statements made by another person in an interview would seriously hamper the contribution of the press to discussion of matter of public interest and should not be envisaged unless there are particularly strong reasons for doing so."*³⁴

Det ble i tillegg lagt vekt på at tv-programmet var *"a serious Danish news programme and was intended for a wellinformed audience."*³⁵ EMD kom til at inngrepet i ytringsfriheten ikke var tillatt etter EMK artikkel 10 nr.2, og Jersild var dermed beskyttet av ytringsfriheten.

De dissenterende dommerne kom med en uttalelse av interesse:

*"We agree with the majority (...) that the Greenjackets themselves "did not enjoy the protection of Article 10 (...)"'. The same must be true of journalists who disseminate such remarks with supporting comments of with their approval."*³⁶

Uttalelsen gir uttrykk for at formidleren er beskyttet av ytringsfriheten så lenge han nøytralt gjengir ytringer for samfunnsdebattens opplysning. Dersom han tilfaller ytringene og kommer med tilleggsbemerkninger, vil han også kunne straffes.

³⁴ ibid. (35)

³⁵ ibid. (34)

³⁶ ibid. s.24

Jersild v. Denmark fastslår at straffesanksjonering av formidleren er et inngrep i ytringsfriheten som må begrunnes i vilkårene i EMK artikkel 10 nr.2. I samme retning uttalte lovutvalget for lov om etnisk diskriminering følgende: *"Videreformidling av rasediskriminerende ytringer vil være beskyttet av ytringsfriheten siden det forhold at rasediskriminerende holdninger eksisterer i samfunnet normalt vil ha allmenn interesse."*³⁷ Jersild v. Denmark er altså i kjerneområdet av ytringsfriheten. Mediene blir ofte betegnet som den fjerde statsmakt, og de har en sentral rolle ved videreformidling av ytringer.

I Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway uttalte EMD: *"[in] the interest of [a] democratic society in enabling the press to exercise its vital role of "public watchdog" in imparting information of serious public concern"*³⁸. Det kan derfor tenkes at mediene nyter et sterkere vern etter ytringsfriheten enn det enkeltindivider gjør. Dette kommer selvfølgelig an på det konkrete tilfellet, men det kan tenkes at et inngrep overfor medienes ytringsfrihet er vanskeligere å begrunne, enn et inngrep overfor individer. Dette kan være fordi mediene setter ytringene i et større perspektiv og belyser flere sider av en sak.

Medieansvarsutvalget uttalte at mediene har et samfunnsoppdrag til

*"å overvåke myndigheter og maktinstitusjoner, produsere og formidler nyheter på en etterrettelig måte, gi rom for offentlig debatt og argumentasjon samt representere og presentere ulike meninger, interesser og grupper i befolkningen."*³⁹

Slike ytringer vil være av større allmenn interesse enn enkeltindividets subjektive mening.

³⁷ NOU 2002:12 s.194

³⁸ Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (59)

³⁹ NOU 2011:12 s.19

2.2.5 Ytringsfriheten i den videre fremstillingen

Straffelovens bestemmelser som skal gjennomgå nedenfor, beskytter individuelle interesser som enkeltmenneskets verdighet og integritet. Ytringsfriheten er også en individuell interesse som borgerne har. Det oppstår derfor konflikt mellom to interesser; ytringsfriheten på den ene siden og personvernet på den andre. Med bakgrunn i ytringsfriheten må det fastsettes en grense for hvilke ytringer som rammes av straffebestemmelsene. Jeg vil komme tilbake til ytringsfriheten som tolkningsfaktor løpende ved gjennomgangen av straffebestemmelsene nedenfor.

2.3 Ærekrenkelser

2.3.1 Innledning

Straffeloven § 246 rammer "*[d]en som rettsstridig ved ord eller handling krenker en annens æresfølelse*". Paragraf 247 er lignende, og rammer "*[d]en som i ord eller handling optrer på en måte som er egnet til å skade en annens gode navn og rykte eller til å utsette ham for hat, ringeakt eller tap av den for hans stilling eller næring fornødne tillit*". Begge bestemmelsene har to vilkår som må være oppfylt. Ytringen må være (1) ærekrenkende og (2) rettsstridig. Siden vilkårene er de samme for begge bestemmelsene, finner jeg det hensiktsmessig å behandle dem sammen. Der vurderingene har ulike momenter for § 246 og for § 247, vil dette bli påpekt.

2.3.2 Ærekrenkende

2.3.2.1 Den subjektive og objektive æren

Straffeloven § 246 straffer den som "*krenker en annens æresfølelse*". Bestemmelsen beskytter den subjektive æren⁴⁰, som er en persons egne tanker og følelser om seg selv. Det som beskyttes er vern om en persons moralske og sosiale personlighetskvaliteter, og hans menneskeverd.⁴¹

⁴⁰ Mæland (1986) s.41

⁴¹ ibid. s.148

Siden det er den subjektive æren som beskyttes, må ytringen ha kommet til fornærmedes kunnskap for å være i strid med bestemmelsen.⁴² Det kreves derimot ikke at ytringen er fremsatt direkte overfor fornærmede. Det er tilstrekkelig at ytringen har kommet frem til fornærmede gjennom andre former⁴³, for eksempel kommunikasjonsformene som eksisterer på Internett. Eksempel på utsagn som har blitt ansett som ærekrenkende er "*åndshore*" og "*møkkete sorten*".⁴⁴

Straffeloven § 247 rammer ytringer som er "*egnet til å skade en annens gode navn og rykte*", som er den objektive æren. Det beskyttelsesverdige er en persons moralske og sosiale omdømme, samt hans faglige yrkesomdømme.⁴⁵

Det klare tilfellet som rammes av § 247, er en påstand om at noen har begått et straffbart forhold. Dette var tilfellet i Rt. 2005 s.1677. Saken gjaldt beskyldning om voldtekt og drap av to jenter, de såkalte Baneheia-drapene. Vedkommende var fremstilt som mulig gjerningsmann i flere avisreportasjer i Fædrelandsvennen, og ble av flere fremstilt som mistenkt. Avisen publiserte et bilde av han bakfra, og ga opplysninger om bosted og arbeidssted. Høyesterett mente at dette var tilstrekkelig til å identifisere han for de som kjente han fra før, og anså publiseringene som ærekrenkende. Publiseringene ble derimot ikke ansett rettsstridige, noe jeg vil komme tilbake til i punkt 2.3.3.

2.3.2.2 Meningsinnholdet i ytringen

Om en fremsatt ytring er ærekrenkende beror på en konkret vurdering av meningsinnholdet i ytringen. Utgangspunktet er ordlyden i ytringen, og hvilke forestillinger ytringen skaper hos "*den alminnelige avisleser*".⁴⁶

⁴² ibid. s.149

⁴³ l.c.

⁴⁴ Rt.1984 s.1160

⁴⁵ Mæland (1986) s.41

⁴⁶ Rt.2003 s. 928 (33).

Måten ytringen er fremsatt på og i hvilken sammenheng, vil også være av betydning for tolkningen.⁴⁷ I Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway uttalte EMD:

*"the manner of reporting in question should not be considered solely by reference to the disputed articles (...) but in the wider context of the newspaper's coverage of the seal hunting issue (...). During the period (...) [the newspaper] published almost on a daily basis the different points of views"*⁴⁸.

Ytringene i artiklene ble tolket ut fra hvordan situasjonen fremsto etter publiseringen av flere artikler over lengre tid.

2.3.3 Rettsstridsvurderingen

Ifølge ordlyden i § 246 må ytringen være rettsstridig for å omfattes av bestemmelsen. Selv om § 247 ikke nevner det uttrykkelig, gjelder det samme for den bestemmelsen.⁴⁹ Ytringen er ikke rettsstridig dersom den er sann, eller beskyttet av ytringsfriheten. Dersom det påstås at ytringen er sann, må det føres sannhetsbevis for dette, jfr. straffeloven § 249 nr.1.

Om ytringen er rettsstridig beror på en tolkning av meningsinnholdet i ytringen. I norsk rett skilles det mellom beskyldninger og forhånelser. Straffeloven § 246 rammer både forhånelser og beskyldninger, mens § 247 rammer bare sistnevnte. Beskyldninger er etterprøvbare fakta, som for eksempel "A har stjålet 10.000 kroner av B". En forhånelse innebærer ingen konkret beskyldning, men omfatter nedsettende og latterliggjørende ytringer, samt skjellsord som "hore" og "rasshøl". I motsetning til en beskyldning, er forhånelser ikke etterprøvbare.

⁴⁷ ibid. (34)

⁴⁸ Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (63)

⁴⁹ Mæland (1986) s.158

Det følger av straffeloven § 249 nr.1 at §§ 246 og 247 ikke kommer til anvendelse dersom beskyldningen er sann. Det må føres bevis for at ytringen har tilstrekkelig grunnlag i faktum. Dersom den ærekrenkende ytringen har en forsvarlig faktisk forankring, vil den i utgangspunktet være rettmessig etter norsk rett, og være beskyttet av ytringsfriheten.⁵⁰ Beskyldningen kan likevel være straffbar "*dersom den er fremsatt uten at der var noen aktverdig grunn til det, eller dersom den ellers er utilbørlig på grunn av formen eller måten den er fremsatt på eller av andre grunner*", jfr. § 249 nr.2. En aktverdig grunn kan være at man vil forsvare eller begrunne egne handlinger, eller at det er informasjon som er av allmenn interesse.⁵¹

Om det er ført sannhetsbevis er av betydning for om ytringen kan mortifiseres etter straffeloven § 253. Dersom det har vært adgang til å føre sannhetsbevis, men det ikke er gjort, kan ytringen mortifiseres. Ytringen skal da erklæres død og maktesløs.

EMD foretar en litt annen avveining av meningsinnholdet i ytringen. Domstolen skiller mellom faktapåstander (factual statements) og verdivurderinger (value judgments). Faktapåstander er ytringer om faktiske forhold, mens verdivurderinger er ytringer som "*gir uttrykk for en verdidom eller vurdering*"⁵². Dette skillet virker likt det som foretas etter norsk rett, men er ikke helt sammenfallende.⁵³

Sannhetsbevis for faktapåstander er avhengig av en forankring i faktiske forhold på ytringstidspunktet.⁵⁴ EMD legger derimot ikke avgjørende vekt på om ytringen er beviselig sanne, men om ytreren var i aktsom god tro vedrørende ytringens sannhet på ytringstidspunktet.⁵⁵

⁵⁰ Eggen (2002) s.818

⁵¹ Mæland (1986) s.181.

⁵² St.meld.nr.26(2003-2004) s.50

⁵³ Ot.prp.nr.22(2008-2009) s.162

⁵⁴ St.meld.nr.26(2003-2004) s.50

⁵⁵ Eggen (2002) s.822

Dersom sistnevnte foreligger, har ytringen tilstrekkelig forankring i faktum. Avgjørelsen i *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* gir uttrykk for dette.

Bladet Tromsø hadde publisert flere artikler som fremsatte beskyldninger rettet mot mannskapet på selfangstskuten M/S Harmoni. Beskyldningene gikk ut på at mannskapet hadde avlivet sel i strid med forskrift om utøving av selfangst. Innholdet i artiklene var basert på en rapport av Lindberg, som var oppnevnt som selfangstinspektør av Fiskeri- og kystdepartementet. Avisen hadde ikke foretatt egne undersøkelser. Høyesterett anså beskyldningene som ærekrenkende og usanne. Ytringene ble derfor mortifisert, og mannskapet ble tilkjent erstatning. Den norske stat ble klagd inn for EMD, hvor avisen og ansvarlig redaktør anførte at Høyesteretts avgjørelse var et inngrep i ytringsfriheten.

Spørsmålet EMD tok stilling til var:

*"whether there were any special grounds in the present case for dispensing the newspaper from its ordinary obligation to verify factual statements that were defamatory of private individuals."*⁵⁶

Her slås utgangspunktet fast; avisen skal bekrefte sannheten ved faktapåstander som er ærekrenkende. Vurderingen skulle ifølge EMD foretas ut fra *"the nature and degree of the defamation at hand and the extent to which the newspaper could reasonably regard the Lindberg report as reliable with respect to the allegations in question."*⁵⁷ Dette skulle vurderes ut fra hvordan *"the situation as it presented itself to Bladet Tromsø at the material time"*⁵⁸. Det er avisens aktsomhet ved publiseringstidspunktet som er avgjørende.

⁵⁶ *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* (66)

⁵⁷ l.c.

⁵⁸ l.c.

EMD anså ikke beskyldningene særlig alvorlige. I tillegg var beskyldningenes potensielle skadeevne svekket siden beskyldningene ikke omhandlet spesifiserte personer av mannskapet. Vedrørende rapporten uttalte EMD: *"it should be observed that the report had been drawn up by Mr Lindberg, in an official capacity as an inspector appointed by the ministry of Fisheries to monitor the seal hunt"*⁵⁹.

EMD uttalte deretter:

"the press should normally be entitled, when contributing to public debate on matters of legitimate concern, to rely on the contents of official reports without having to undertake independent research. Otherwise, the vital public-watchdog role of the press may be undermined".⁶⁰

Etter publiseringen av artiklene kom det frem opplysninger som kunne skape tvil om rapportens innhold. EMD kom derimot til at dette ikke kunne tillegges vekt i vurderingen, og konkluderte med at det forelå brudd på ytringsfriheten. Etter denne avgjørelsen ser man at EMD ikke stiller like strenge krav til sannhetsbeviset som norsk rett.⁶¹ Det er tilstrekkelig å føre sannhetsbevis for at formidleren var aktsom vedrørende ytringens sannhet på publiseringstidspunktet.

I utgangspunktet er det vanskelig å føre bevis for verdivurderinger. EMD har uttalt: *"The requirement to prove the truth of a value judgment is impossible to fulfil and infringes freedom of opinion itself"*.⁶² Derimot åpnet EMD for unntak for dette i samme sak, og uttalte:

⁵⁹ *ibid.* (68)

⁶⁰ *l.c.*

⁶¹ Eggen (2002) s.823

⁶² *Busuioc v. Moldova* (61)

"However, even where a statement amounts to a value judgment, the proportionality of an interference may depend on whether there exists a sufficient factual basis for the impugned statement, since even a value judgment without any factual basis to support it may be excessive".⁶³

Med andre ord, vil et tilstrekkelig sannhetsbevis for verdivurderinger foreligge dersom ytringen har en viss forankring i faktum, slik at den ikke anses overdrevet. Dersom verdivurderingen har tilstrekkelig grunnlag i faktum er ikke ytringen rettsstridig, og dermed beskyttet av ytringsfriheten.⁶⁴

Skillet mellom "value judgments" og "factual statements" er av betydning for rettsstridsvurderingen. I Rt. 2003 s.928 uttalte Høyesterett følgende om rettsstridsvurderingen:

*"den konkrete avveiningen må foretas [etter] en vurdering etter flere kriterier. Av disse finner jeg grunn til å fremheve graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, derunder om beskyldningen klassifiseres som "value judgment" eller "factual statement", om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann."*⁶⁵

Uttalelsen gir klart uttrykk for hvilke momenter som skal vurderes i rettsstridsvurderingen i §§ 246 og 247.

⁶³ l.c.

⁶⁴ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s.161

⁶⁵ Rt.2003 s.928 (44)

Momentene ble fulgt opp i Rt. 2005 s.1677⁶⁶. Høyesterett kom til at publiseringene var ærekrenkende, men at de ikke var rettsstridige. Høyesterett mente at saken hadde *"en meget stor allmenn interesse"*⁶⁷, og at media hadde rett til å formidle opplysninger om saken til allmennheten. Det ble lagt vekt på at beboerne i nærområdet hans hadde *"en særlig interesse av å få kjennskap til at en person som tidligere var domfelt for drap og voldsforbrytelser og idømt sikring, bodde i området, slik at de kunne vareta egne og barnas interesser."*⁶⁸ Hensynet til den krenkende sin æresfølelse kunne dermed ikke veie tyngre enn de hensyn som begrunner ytringsfriheten. Avgjørelsen ble avsagt med dissens 3-2.

Saken ble brakt inn for EMD⁶⁹ med påstand om krenkelse av EMK artikkel 8. EMD foretok en avveining mellom fornærmedes rett til privatlivet og avisens ytringsfrihet. Domstolen mente avisen ga et feilaktig inntrykk av at vedkommende var mistenkt i saken, noe han ikke var. EMD kom til at det ikke forelå proporsjonalitet *"between the interests relied on by the domestic courts in safeguarding Fædrelandsvennen's freedom of expression and those of the applicant in having his honour, reputation and privacy protected."*⁷⁰ Selv om saken hadde allmenn interesse, var ikke inngrepet i privatlivets fred proporsjonalt med utbyttet av publiseringen, og EMD kom til at privatlivets fred var krenket. Saken ble begjært gjenåpnet for Høyesterett, men ble avvist.⁷¹

2.3.4 Skyldkravet

Skyldkravet etter §§ 246 og 247 er forsett, jfr. § 40. De fleste som ytrer en mening gjør det med viten og vilje. Det vil være meget spesielt om en person har sagt eller skrevet en personlig mening uten at det er bevisst. Forsett foreligger derfor i de fleste tilfeller.

⁶⁶ Omtalt i pkt.2.3.2.1.

⁶⁷ Rt.2005 s.1677 (76)

⁶⁸ *ibid.* (77)

⁶⁹ A v. Norway

⁷⁰ A v. Norway (74)

⁷¹ Rt.2010 s.396

Forsettet må i tillegg omfatte meningsinnholdet i ytringen. Det oppstår et spørsmål om rettsvillfarelse. Rettsvillfarelse foreligger i det tilfellet ytreren tror ytringen han fremsetter er lovlig, men det i ettertid viser seg at den er ulovlig. Det er kun den unnskyldelige rettsvillfarelse som kan fritta for ansvar.⁷² Den unnskyldelige rettsvillfarelsen foreligger i det tilfelle det ikke er grunnlag for å bebreide ytreren for å handle i den tro at ytringen er lovlig.⁷³

Den som ytrer mening vil alltid være klar over innholdet i det som uttales, men kan være usikker angående lovligheten. Ved publisering av en ytring tar man en risiko for at den er lovlig, og det vil da foreligge uaktsomhet. Rettsvillfarelsen er da ikke unnskyldelig.

Dette fremgår også av Memo-dommen⁷⁴. Under demonstrasjonen mot Muhammed-karikaturene i Oslo, ble en libanesisk mann fotografert. Bildet ble senere trykt på forsiden av magasinet Memo i forbindelse med en artikkel om innvandring. Det kom ikke frem av forsiden eller artikkelen at bildet var tatt under demonstrasjonen. Høyesterett kom til at bruken av bildet krenket åndsverkloven § 45c sammenholdt med EMK artikkel 8, og at ansvarlig redaktør hadde opptrådt forsettlig ved bruken av bildet. Førstvoterende uttalte at selv om ansvarlig redaktør *"mente at bildebruken var rettmessig, er [det] en rettsvillfarelse som ikke fritar for oppreisningsansvar."*⁷⁵

Ved bruken av bildet tok redaktøren en risiko for at hennes vurdering var riktig med hensyn til hva som var lovlig bruk. Uttalelsen fra Høyesterett kan forstås dithen at dersom ansvarlig redaktør etter egen vurdering mener trykking av et bilde ikke er rettsstridig, er det en rettsvillfarelse det ikke kan tas hensyn til.

⁷² Eskeland (2013) s.344

⁷³ l.c

⁷⁴ Rt.2009 s.265

⁷⁵ ibid. (67)

En kan trekke den slutning at hvis ytreren vurderer meningsinnholdet i ytringen, og selv kommer til at den er lovlig, kan han ikke påberope seg rettsvillfarelse som grunnlag for ansvarsfritak.

2.3.5 Straffeloven 2005

Straffeloven §§ 246 og 247 videreføres ikke i straffeloven av 2005. Straffelovkommisjonen mente § 246 hadde liten praktisk betydning, og at andre bestemmelser vil fange opp de mest graverende tilfellene.⁷⁶ Det ble foreslått å beholde § 247⁷⁷, men det ble ikke fulgt opp av Justiskomiteen.⁷⁸ En ærekrenkende handling er normalt ikke straffverdig nok til å pålegge noen straff, slik at erstatningskrav etter skadeerstatningsloven § 3-6 er mer aktuelt.⁷⁹ Ved ikrafttredelse av ny straffelov, innføres det en ny bestemmelse i skadeerstatningsloven § 3-6a, om erstatning for ærekrenkelser.⁸⁰

2.4 Hatefulle ytringer

2.4.1 Innledning

Vernet mot hatefulle og diskriminerende ytringer fremgår av straffeloven § 135a. Bestemmelsen rammer ytringer som er (1) offentlig fremsatt og (2) hatefull eller diskriminerende.

2.4.2 Fremsatt offentlig

En ytring er fremsatt offentlig når den er *"fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall"*, jfr. straffeloven § 7 annet ledd annet punktum. Ifølge rettspraksis er *"et større antall"* 20-30 personer⁸¹. Jeg vil komme tilbake til vurderingen av offentlighetsbegrepet ved ytringer som publiseres på Internett, i punkt 3.2.

⁷⁶ Ot.prp.nr.22(2008-2009) s.163

⁷⁷ l.c.

⁷⁸ Innst.O.nr.73(2008-2009) pkt.5.2

⁷⁹ Ot.prp.nr.22(2008-2009) s.167

⁸⁰ Straffeloven 2005 § 412 nr.77

⁸¹ Rt.1977 s.754

2.4.3 Hatefull eller diskriminerende ytring

Hva som anses som en diskriminerende eller hatefull ytring fremgår av bestemmelsens annet ledd. Dette er ytringer som truer eller forhåner noen, eller som fremmer hat, forfølgelse eller ringeakt på grunn av *"a) hudfarge eller nasjonale eller etnisk opprinnelse, b) religion eller livssyn, c) homofile legning, leveform eller orientering, eller d) nedsatte funksjonsevne."*

Hva som anses som *"true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt"* er ikke særlig presist, og uttrykkene glir over i hverandre. I Rt. 1997 s.1821 (Kjuus) uttalte Høyesterett at det er *"sterke karakteristikk – og i rettspraksis er det lagt til grunn at det er de grove forhold som rammes."*⁸² I 2005 ble ordlyden i bestemmelsen endret⁸³, og den fikk en utvidet rekkevidde. Hovedformålet var *"å gi utsatte grupper et bedre og mer omfattende vern mot grove rasistiske og visse andre kvalifisert krenkende ytringer."*⁸⁴ Det er altså ytringer av kvalifisert krenkende karakter som rammes.⁸⁵

Om ytringen rammes av bestemmelsen beror på en konkret vurdering av meningsinnholdet i den fremsatte ytringen. Hvordan meningsinnholdet skal tolkes ble fastlagt i Kjuusdommen, hvor Høyesterett uttalte at utgangspunktet for tolkningen var *"hvordan den alminnelige leser eller tilhører vil oppfatte programmet"*⁸⁶, og at man måtte se partiprogrammet som helhet *"i den utstrekning det er egnet til å belyse meningsinnholdet."*⁸⁷

Saken gjaldt ytringer i partiprogrammet til Hvit Valgallianse, som ga uttrykk for at partiet var for etnisk pluralisme i verden. Førstvoterende uttalte at utsagnene fremstod som *"en*

⁸² Rt.1997 s.1821 (s.1826)

⁸³ Lov av 3.juni 2005 nr.33

⁸⁴ Ot.prp.nr.33(2004-2005) s.214

⁸⁵ Rt.1978 s.1072

⁸⁶ Rt.1997 s.1821 (s.1826)

⁸⁷ l.c.

åpenbar nedvurdering av dem en vil ha ut av landet."⁸⁸ Videre ble det uttalt: *"De ekstreme virkemidler som partiet går inn for å bruke, innebærer en alvorlig krenkelse av menneskeverdet til den enkelte som rammes.*"⁸⁹ Partiprogrammet ga uttrykk for at dersom man ikke lykkes med å sende mørkhudete ut av landet skulle de tvangssteriliseres, og de gravide måtte ta tvangsabort.⁹⁰ Tiltakene ble karakterisert som etnisk rensing, og helt ekstreme integritetskrenkelser overfor mørkhudete. Utsagnene ga uttrykk for sterk ringeakt, og kunne anses som forhånelser og en viss trussel, uten at det ble tatt konkret stilling til.⁹¹

Ytringene i Kjuus-dommen er i kjernen av det som anses som hatefulle og diskriminerende ytringer etter § 135a, og det er slike ytringer man ønsker å bekjempe.

2.4.4 Forholdet til ytringsfriheten

Forbudet mot hatefulle ytringer i straffeloven § 135a er begrunnet i at utsatte grupper skal ha et omfattende vern mot grove rasistiske og kvalifisert krenkende ytringer.⁹² Vernet mot hatefulle ytringer står sterkt og er beskyttelsesverdig, noe som innebærer at *"EMK gir et mer begrenset vern for ytringer av rasistisk karakter"*⁹³. Hvilke ytringer som rammes av § 135a må derfor ses i lys av ytringsfriheten. Bestemmelsen må tolkes innskrenkende, slik at den kun rammer ytringer som ikke er beskyttet av ytringsfriheten.⁹⁴

I Kjuus-dommen vurderte Høyesterett utsagnene opp mot ytringsfriheten. Flertallet kom til at straffeloven § 135a ikke kunne tolkes slik at de aktuelle utsagnene var beskyttet av ytringsfriheten. Førstvoterende uttalte at en slik tolkning ville *"samsvare dårlig med det reel-*

⁸⁸ *ibid.* s.1827

⁸⁹ *l.c.*

⁹⁰ *ibid.* s.1832

⁹¹ *ibid.* s.1827

⁹² Ot.prp.nr.33(2004-2005) s.15

⁹³ LB-2008-11329

⁹⁴ Ot.prp.nr.33(2004-2005) s.189

le vern mot rasediskriminering konvensjonene tar sikte på å gi."⁹⁵ Førstvoterende konkluderte med at "[u]tsagnene i saken gjelder ekstreme integritetskrenkelser og innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd."⁹⁶ Høyesterett avgjorde kjennelsen i samsvar med førstvoterende med dissens 12-5.

Mindretallet kom til et annet resultat på grunn av vektleggingen av den politiske ytringsfriheten.⁹⁷ De var av den oppfatning at den politiske ytringsfriheten har et sterkt vern, og at slike ytringer må kunne fremsettes uten risiko for straff. Mindretallet mente at ytringene var vernet av ytringsfriheten, og dermed ikke ulovlige. Avgjørelsen ble anket til EMD, som avviste saken.⁹⁸

En annen avgjørelse om hatefulle ytringer er inntatt i Rt. 2002 s.1618 (Boot Boys). Den har likhetstrekk med Kjuus-dommen, men har et annet utfall, og er derfor av interesse i fastsettingen av hvilke ytringer er ulovlige etter straffeloven § 135a. I forbindelse med en demonstrasjon hadde lederen av den nynazistiske gruppen Boot Boys, fremsatt nedsettende uttalelser om innvandrere og jøder. Det ble uttalt at innvandrere ranet, voldtok og drepte nordmenn. I tillegg ble det uttalt at jøder plyndret og ødela det norske folk og land, ved å suge landet tomt for rikdom og erstatte det med umoral og unorske tanker.

Høyesterett uttalte at hensynet til ytringsfriheten må veies opp mot hensynet til vernet mot rasediskriminering.⁹⁹ Førstvoterende viste til flertallet i Kjuus-dommen, og støttet seg på fremgangsmåten ved tolkning av meningsinnholdet i ytringene. I Boot Boys-dommen var ytringene fremsatt i en kort, muntlig appell, og ordlyden var sentral ved vurderingen av

⁹⁵ Rt.1997 s.1821 (s.1830)

⁹⁶ *ibid.* s.1832

⁹⁷ *ibid.* s.1834

⁹⁸ Kjuus v. Norway

⁹⁹ Rt.2002 s.1618 (s.1624)

meningsinnholdet. Ytringene måtte likevel tolkes i lys av de ytre omstendigheter som utsagnene var fremsatt under.

I den forbindelse oppstod spørsmålet om hvor langt man kan innfortolke et meningsinnhold ut fra sammenhengen, uten at det er uttrykkelig sagt av ytreren. Førstvoterende uttalte at man skal være forsiktig med utvidende tolkninger.¹⁰⁰ Dette ble begrunnet i rettssikkerhetshensyn, særlig med tanke på forutberegnelighet. Det ble slått fast at man skal kun straffes for det man faktisk har uttalt, og ikke det som kan tenkes at en har ment. Mindretallet i avgjørelsen var enig med flertallet angående dette.¹⁰¹

Ved den konkrete tolkningen av utsagnene konkluderte Høyesterett med at ytringene var av generell karakter. Ytringene ga uttrykk for *”en generell tilslutning til nazismens tankeverden”*¹⁰², og ga ingen oppfordring eller tilslutning til konkrete tiltak. Etter flertallets tolkning var utsagnene av sterkt nedsettende og krenkende karakter, men ikke så kvalifisert krenkende at de ble omfattet av § 135a. Flertallet påpekte at det ikke er ulovlig å tilhøre nynazistiske grupper i Norge, og dermed er det ikke i strid med § 135a å støtte nazismen. Det vil være å trekke bestemmelsen for langt.¹⁰³

Mindretallet på seks personer var enig i den generelle tolkningen av straffeloven § 135a, men var uenig i den konkrete avveiningen av ytringene i denne saken.¹⁰⁴

Ser man Boot Boys-dommen i sammenheng med Kjuus-dommen, er det nærliggende å trekke den slutning at ytringer om konkrete hatefulle tiltak eller mål rammes av § 135a, mens ytringer av mer generell karakter lettere faller utenfor.¹⁰⁵ Det kan ikke ses bort i fra at

¹⁰⁰ ibid. s.1627

¹⁰¹ ibid. s.1631

¹⁰² ibid. s.1628

¹⁰³ ibid. s.1629

¹⁰⁴ ibid. s.1631

¹⁰⁵ Bekreftet i LB-2008-11329

generelle ytringer rammes av bestemmelsen dersom de er av kvalifisert krenkende art. Dette vil bero på en konkret vurdering av meningsinnholdet av ytringen i den enkelte sak.

Oppsummert er det *”ytringer som på krenkende vis gir uttrykk for ideer om rasehat, ytringer som oppfordrer til diskriminering, og ytringer som oppfordrer til vold mot bestemte raser eller etniske grupper”*¹⁰⁶ som man ønsker å ramme med bestemmelsen i § 135a.

2.4.5 Skyldkravet

Skyldkravet for hatefulle ytringer er forsett eller grov uaktsomhet, jfr. § 135a. Vilkåret om grov uaktsomhet ble tilføyd bestemmelsen ved lovendringen i 2005.¹⁰⁷ Formålet med endringen var å styrke vernet mot hatefulle ytringer, ved at bevissituasjonen ble gjort lettere. I de tilfeller skyldkravet er forsett må man knytte vurderingen til ytrereens tankeprosess, mens ved grov uaktsomhet kan man knytte vurderingen til selve handlingen. Det skal ikke mye til før det foreligger grov uaktsomhet, og endringen skal ikke innebære en vesentlig begrensning av ytringsfriheten.¹⁰⁸

Det kan vanskelig tenkes at en person fremsetter en ytring ubevisst, og en vil nesten alltid gjøre det med viten og vilje. Det vil anses som grovt uaktsomt å fremsette en ytring med hatefullt innhold til en større personkrets. Det vises til punkt 2.3.4, om at ytreren tar en risiko for at ytringen kan være rettsstridig.

2.4.6 Straffeloven 2005

Straffeloven § 135a videreføres i straffeloven av 2005 § 185. Bestemmelsene er innholdsmessige like, men den nye bestemmelsen er tilført et nytt straffalternativ i første ledd tredje punktum. Det nye straffalternativet rammer hatefulle ytringer som fremsettes i andres nærvær, overfor noen som kan diskrimineres, eller bli utsatt for hat. Det er ikke krav om at meddelelsen skjer offentlig. Det nye straffalternativet åpner for å straffe hatefulle ytringer

¹⁰⁶ NOU 2002:12 s.190

¹⁰⁷ Lov av 3.juni 2005 nr.33 jfr. Ot.prp.nr.3(2004-2005) s.214

¹⁰⁸ Ot.prp.nr.33(2004-2005) s.188

som fremsettes i halvoffentlige eller private omgivelser.¹⁰⁹ Denne tilføyelsen skyldes at straffebudene om ærekrenkelser fjernes.¹¹⁰

2.5 Privatlivets fred

2.5.1 Innledning

Vern av privatlivets fred er hjemlet i straffeloven § 390. I tillegg er den norske stat forpliktet til å sikre borgernes rett til privatlivets fred gjennom EMK artikkel 8. Staten er dermed forpliktet til å gjennomføre norsk lovgivning som beskytter privatlivets fred, i samsvar med de rettigheter individene har etter EMK.

I henhold til straffeloven § 390 *"straffes den som krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold."* Bestemmelsen oppstiller tre vilkår; ytringen må være (1) fremsatt offentlig, (2) omhandle *"personlige eller huslige forhold"* og (3) være rettsstridig.

2.5.2 Fremsatt offentlig

Det vises her til legaldefinisjonen omtalt ovenfor i punkt 2.4.2, og den videre fremstillingen i punkt 3.2.

2.5.3 Personlige eller huslige forhold

Bestemmelsen beskytter de personlige og huslige opplysninger som ikke er tiltenkt allmennheten. Hva dette konkret innebærer er noe uklart, og det trengs en nærmere avklaring. Det er ikke krav at ytringen er nedsettende eller ærekrenkende. Uttalelser av positivt innhold kan også rammes av bestemmelsen, slik som en reportasje om et bryllup i et ukeblad.¹¹¹

¹⁰⁹ Ot.prp.nr.22(2008-2009) s.399

¹¹⁰ l.c.

¹¹¹ Rt.2008 s.1089

En avgjørelse som omhandler dette er inntatt i Rt. 2007 s.687 (Big Brother). Saken gjaldt publisering av artikler i ukebladet Se og Hør om to tidligere Big Brother-deltakere. Deltakerne ble kjærester under innspillingen av programmet. De omtvistede artiklene omhandlet opplysninger om deres forhold, deriblant en påstand om brudd på grunn av utroskap. Artiklene var publisert uten samtykke fra deltakerne, og de saksøkte ukebladet for krenkelse av privatlivets fred, og krevde oppreisningserstatning etter skadeerstatningsloven § 3-6.

Høyesterett uttalte at opplysninger som gjelder privatlivets fred er *"personlege opplysningar som objektivt sett har ein viss grad av sensitivitet."*¹¹² Høyesterett la til grunn følgende:

*"Opplysningar om relasjonar mellom personar, så som ekteskaplege forhold eller samlivsforhold elles, vil som utgangspunkt vere opplysningar om personlege forhold. Opplysningar om ei mogeleg avslutning på eit slikt forhold må klart vere av personlig art. At omtale om mogelege "hete stevnemøter" er det, treng ikkje utdjupast."*¹¹³

Opplysninger av slik karakter er altså beskyttet av straffeloven § 390.

2.5.4 Rettsstridsvurderingen

Publiseringen av ytringen må videre være rettsstridig. Dersom det er gitt samtykke til publiseringen, vil det ikke være rettsstridig.¹¹⁴ Rettsstridsvurderingen beror på en totalvurdering av det publiserte, sett i lys av konteksten og situasjonen, hvor hensynet til personvernet blir veid opp mot ytringsfriheten.¹¹⁵

¹¹² ibid. (59)

¹¹³ ibid. (61)

¹¹⁴ ibid. (62)

¹¹⁵ ibid. (57)

Avveiningen mellom disse to hensyn var oppe til vurdering i Von Hannover v. Germany. Saken gjaldt publisering av bilder av prinsesse Caroline, datteren til statsoverhodet i Monaco. Ved avveiningen uttalte EMD:

*"the decisive factor in balancing the protection of private life against freedom of expression should lie in the contribution that the published photos and articles make to debate of general interest. It is clear in the instant case that they made no such contribution since the applicant exercises no official function and the photos and articles related exclusively to detail of her private life."*¹¹⁶

Med andre ord, vil privatlivets vern måtte vike i de tilfeller opplysningene er av allmenn interesse og bidrar til samfunnsdebatten. Bildene som ble publisert var utelukkende om hennes privatliv, og prinsesse Caroline hadde heller ingen offisiell samfunnsrolle i denne sammenhengen. Hensynet til privatlivets fred veide derfor tyngst.

Uttalelsene fra EMD ble fulgt opp av Høyesterett i Big Brother-dommen. Høyesterett uttalte at det sentrale ved vern av privatlivet, er om *"oppslaget gir eit tilskot til ein debatt av allmenn interesse."*¹¹⁷ Ytringsfriheten har særlig slagkraft i samfunnsdebatten, men ikke ved publisering av personlige opplysninger uten allmenn interesse. Høyesterett la vekt på at selv om saksøkerne var offentlige personer, hadde de ingen samfunnsfunksjoner i styringsverket eller samfunnslivet.¹¹⁸ I tillegg ble det lagt vekt på hvilken type informasjon som ble publisert. Lagmannsretten karakteriserte informasjonen som sladder, noe Høyesterett sa seg enig i.¹¹⁹ Høyesterett konkluderte med at de tre publiserte artiklene ikke ga noe *"tilskot til den offentlege debatten"*¹²⁰, og avgjorde til fordel for personvernet.

¹¹⁶ Von Hannover v. Germany (76)

¹¹⁷ Rt.2007 s.687 (72)

¹¹⁸ l.c.

¹¹⁹ ibid. (81)

¹²⁰ ibid. (85)

En annen sak som er av interesse er avgjørelsen inntatt i Rt. 2008 s.1089 (Bryllupsfotosaken). Saken gjaldt en reportasje i ukebladet Se og Hør med bilder fra bryllupet til musikeren Lars Lillo-Stenberg og skuespilleren Andrine Sæther. Bryllupsfesten var privat, og vielsen foregikk på en privateid holme. Holmen var synlig for omkringliggende omgivelser, og fotografen fra Se og Hør tok bilder fra en båt, som lå omtrent 200 meter fra holmen. Paret hadde ikke gitt pressen tillatelse til å ta bilder fra bryllupet, eller samtykke til trykking av bildene som ble tatt. Saken ble trykt og omtalt som en "glad-sak" i Se og Hør, og innholdet i reportasjen var utelukkende av positiv karakter.¹²¹

Høyesterett bygde på uttalelsene i Big Brother-dommen. Flertallet kom til at innholdet i reportasjen vedrørte privatlivets fred, men kom til at reportasjen ikke var rettsstridig. Det ble uttalt at *"ein nøytral omtale av inngåing av ekteskap ikkje kunne vere rettsstridig."*¹²² Flertallet mente at reportasjen ikke var belastende for ektefellene, og innholdet var ikke egnet til å svekke omdømmet deres.¹²³ I tillegg ble det lagt vekt på at vielsen foregikk på en privateid holme, som etter frilufsloven var allment tilgjengelig og åpent for innsyn.¹²⁴ Avgjørelsen ble avsagt med dissens 3-2.

Mindretallet var av den oppfatning at reportasjen ikke var nøytral, siden det var *"en detaljert skildring i ord og bilder"*¹²⁵. I tillegg viste mindretallet til Von Hannover-dommen i tilknytning til flertallets vektlegging av at holmen var undergitt fri ferdsel etter frilufsloven. Mindretallet uttalte at *"vernet om privatlivet også gjelder på steder som er offentlig tilgjengelig."*¹²⁶ Derfor mente mindretallet at vielsesseremonien også var privat. Reportasjen ble av mindretallet karakterisert som en *"kjendisreportasje hvis eneste hensikt er å*

¹²¹ Wessel-Aas (2008) s.600

¹²² Rt.2008 s.1089 (46)

¹²³ ibid. (47)

¹²⁴ ibid. (50)

¹²⁵ ibid. (60)

¹²⁶ ibid. (64)

underholde leserne." Et slikt formål er ikke *"egnet til å fortrenge de berørtes ønske om å verne om privatlivets fred."*¹²⁷

Avgjørelsen ble kritisert i ettertid siden den fravek tidligere Høyesteretts praksis, og ble ansett som i strid med EMK.¹²⁸ Etter tidligere praksis virket det som Høyesterett hadde fastlagt en grense for hvilke ytringer som ble omfattet av bestemmelsen. Høyesteretts konklusjoner kan oppsummeres i at det ikke stilles noe særskilt krav til sensitivitet før vernet om privatlivet slår inn, og at publisering av opplysninger som omfattes av privatlivets vern vil være rettsstridig, med mindre de yter et minstebidrag til samfunnsdebatten.¹²⁹ Avgjørelsen i Bryllupsfotosaken har derimot ført til at denne konklusjonen kanskje må revurderes.¹³⁰

Etter min mening er det ikke grunn til å tro at rettsstilstanden er endret noe særlig på dette området etter Bryllupsfotosaken. Avgjørelsen ble avsagt med dissens, og fraviker uttalelsen i Von Hannover-dommen, slik som påpekt av mindretallet. Artikkelen om bryllupet bidrar ikke til samfunnsdebatten, og fraviker derfor EMD-praksis. Det er grunn til å tro at avgjørelsen hadde blitt ansett i strid med EMK artikkel 8, dersom den hadde blitt klagt inn for EMD. I tillegg omhandlet saken et bryllup, som er en positiv begivenhet sammenlignet med et oppslag om samlivsbrudd og utroskap. Derfor tror jeg at Høyesteretts flertall hadde vanskeligere å se publiseringen som krenkende, fordi artikkelen var en såkalt "glad-sak" og at artikkelen derfor ikke var egnet til å svekke deres omdømme.

Kjennelsen avsagt av Oslo byfogdembete i april 2013¹³¹, er av interesse. Byfogdembete behandlet en begjæring om midlertidig forføyning om fjerning av et blogginnlegg. En

¹²⁷ *ibid.* (67)

¹²⁸ Borvik (2008) og Wessel-Aas (2008)

¹²⁹ Wessel-Aas (2008) s.599

¹³⁰ *l.c.*

¹³¹ TOBYF-2013-39383

blogger hadde publisert et innlegg på sin private blogg, som inneholdt privatsensitivt innhold om flere navngitte personer. Blogginnet ble fjernet senere samme dag som det ble publisert, men det fikk stor oppmerksomhet i media. Blogginnet ble publisert senere i sensurert form.

Retten fant det tilstrekkelig sannsynliggjort at saksøkerne hadde krav på å få fjernet innholdet i blogginnet. Begrunnelsen var at blogginnet inneholdt "*åpenbart privatsensitiv informasjon*"¹³², og det var en overtredelse av straffeloven § 390. Byfogdembete uttalte at ved publisering av personlige forhold mellom privatpersoner, er man utenfor området som ytringsfriheten er ment å beskytte. Bloggeren måtte dermed fjerne blogginnet. Kjennelsen er ett av få eksempler på rettspraksis som gjelder ytringer publisert på Internett.

Kjennelsen fulgte også opp uttalelsene i Big Brother-dommen, om at "*personvernet står sterkt i forhold til ytringsfriheten ved omtale av personer som ikke har samfunnsfunksjoner.*" Byfogdembete uttalte videre: "*Når det gjelder publisering av personlige forhold mellom privatpersoner er man utenfor området som reglene om ytringsfrihet tar sikte på å regulere.*" Selv om avgjørelsen ikke har stor rettskildevikt, kan det likevel tyde på at uttalelsene i Big Brother-dommen blir opprettholdt av domstolene, og at denne rettstilstanden ikke ble fraveket ved Bryllupsfotosaken.

2.5.5 Skyldkravet

Skyldkravet i straffeloven § 390 er forsett, jfr. § 40. Det vises til vurderingen foretatt under punkt 2.3.4.

¹³² l.c.

2.5.6 Straffeloven 2005

Straffeloven § 390 videreføres i straffeloven av 2005 § 267, uten materielle endringer.¹³³

Ordlyden er endret ved at "*personlige eller huslige forhold*" er fjernet, men endringen av ordlyden skal ikke innebære noen realitetsendring.¹³⁴

¹³³ Ot.prp.nr.22(2008-2009) s.425.

¹³⁴ l.c.

3 Originær ytrer – Ansvar for egne ytringer på Internett

3.1 Innledning

Det er ikke tvil om at den originære ytrer må stå til ansvar dersom han fremsetter ytringer i strid med de ovennevnte straffebestemmelser. Problemstillingen i det følgende er om straffebestemmelsene får anvendelse på ytringer som er fremsatt på Internett.

3.2 Straffansvar

3.2.1 Innledning

Generelt gjelder straffelovens bestemmelser for ytringer på Internett.¹³⁵ Det er ikke av betydning om en ærekrenkelse er fremsatt på Internett eller i en avis. Ytringen vil være straffbar dersom straffbarhetsvilkårene er oppfylt. Utgangspunktet er at den originære ytrer er ansvarlig for fremsettelse av krenkende ytringer på Internett. Det oppstår derimot en problemstilling når straffebudet har som vilkår at ytringen skal være fremsatt "offentlig", som straffeloven §§ 135a og 390. Problemstillingen er hvorvidt en ytring som er fremsatt på Internett, anses som "offentlig" i straffelovens forstand. Straffeloven § 7 angir hva som er et offentlig sted. Definisjonen har vært diskutert, og ordlyden ble sist endret i mai 2013.¹³⁶ I det følgende vil jeg redegjøre for rettstilstanden frem til denne endringen, og hvordan dette påvirker forståelsen av begrepet i dag.

3.2.2 Offentlighetsbegrepet i straffeloven

3.2.2.1 Rettstilstanden frem til mai 2013

Før lovendringen i mai 2013, hadde straffeloven § 7 nr. 2 følgende ordlyd:

"En Handling ansees forøvet offentlig, naar den er forøvet ved Udgivelse af trykt Skrift eller i Overvær af et større Antal Personer eller under saadanne Omstæn-

¹³⁵ NOU 1999:26 s.136

¹³⁶ Lov av 24.mai 2013 nr.18

digheder, at den let kunde iagttages fra et offentligt Sted og er iagttaget af nogen der eller i Nærheden værende."¹³⁷

Problemstillingen om Internett er "offentlig" ble prøvd av Høyesteretts ankeutvalg i fengslingskjennelsen inntatt i Rt. 2012 s.1211 (Blogger-kjennelsen). Siktete hadde på sin personlige blogg oppfordret til drap på polititjenestemenn. Han ble siktet for brudd på straffeloven § 140, som rammer den som offentlig oppfordrer til iverksettelsen av en straffbar handling, og begjært varetektsfengslet på grunn av gjentakelsesfare, jfr. straffeprosessloven § 171 (1) nr.3. Problemstillingen ble vurdert opp mot legaldefinisjonene i straffeloven §§ 7 og 10. Ankeutvalgets flertall la til grunn at legaldefinisjonen i § 7 nr.2 var uttømmende når det gjaldt hvilke handlinger som var offentlige.¹³⁸ Klarhetskravet begrenset muligheten til å tolke bestemmelsen utvidende.

Deretter vurderte ankeutvalget om blogginnlegget var *"forøvet ved Udgivelse af trykt Skrift"*. Straffeloven § 10 definerte "trykt skrift" til å omfatte *"Skrift, Afbildning eller lignende, der mangfoldiggjøres ved Trykken eller paa anden kemisk eller mekanisk Maa-de."*¹³⁹ Etter flertallets vurdering falt elektronisk formidling klart utenfor ordlyden.¹⁴⁰ Videre blir det uttalt: *"Formålsbetraktninger tilsier at ytringer på internett likestilles med dem som fremsettes i trykt skrift, og det kan ikke være tvilsomt at lovgiver ønsker å ramme slike forhold. Straffbarheten må imidlertid følge av loven."*¹⁴¹ Selv om reelle hensyn talte for en utvidet tolkning, hadde det etter Høyesteretts vurdering ikke avgjørende vekt i henhold til klarhetskravet.¹⁴²

¹³⁷ Bratholm (1991) s.20

¹³⁸ Rt.2012 s.1211 (19)

¹³⁹ Bratholm (1991) s.20

¹⁴⁰ Rt.2012 s.1211 (19)

¹⁴¹ *ibid.* (22)

¹⁴² *l.c.*

Ankeutvalgets flertall på to dommere, kom til at anken skulle forkastes. Det var ikke skjel-
lig grunn til mistanke om et straffbart forhold som ga grunnlag for fengsling, og siktede ble
løslatt. Resultatet i avgjørelsen ble kritisert, og det førte til lovendringen i mai 2013.¹⁴³

3.2.2.2 Rettstilstanden i dag

Etter endringen fastsetter straffeloven § 7 at en ytring anses "offentlig" når den fremsettes
på *"en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer."* Bestemmelsen er medie-
nøytral siden henvisningen til "trykt skrift" er fjernet. Etter Justis- og beredskapsdeparte-
mentets ønske skal den nye ordlyden ramme *"offentlige handlinger uavhengig av formid-
lingsform, herunder også på Internett"*.¹⁴⁴

Ytringen må videre være *"egnet til å nå et større antall personer"*. I Rt. 1977 s.754 ble det
slått fast at dette var 20-30 personer, ved vurdering av offentlighetsbegrepet i dagjeldende
straffeloven § 211.¹⁴⁵ Dette er også lagt til grunn i forarbeidene¹⁴⁶ til endringsloven, samt
forarbeidene¹⁴⁷ til ny straffelov.

Ifølge departementet omfatter offentlighetsbegrepet også nettsider som krever innlogging
og passord for å få tilgang til tjenesten.¹⁴⁸ Departementet uttalte at en Internettside kan
være åpen for allmennheten selv om det kreves registrering for å få tilgang.¹⁴⁹ Det sentrale
er ikke hvilken måte budskapet blir formidlet, men om *"det skjer på en måte som er egnet
til å nå et større antall personer, dvs. mer enn 20-30."*¹⁵⁰

¹⁴³ Innst.221 L (2012-2013) s.1

¹⁴⁴ Prop.53 L (2012-2013) s.6

¹⁴⁵ Opphevet ved lov 11.august 2000 nr.76

¹⁴⁶ Prop.53 L (2012-2013) s.6

¹⁴⁷ Ot.prp.nr.90(2003-2004) s.163

¹⁴⁸ Prop.53 L (2012-2013) s.6

¹⁴⁹ l.c.

¹⁵⁰ l.c. jfr. Ot.prp.nr.90(2003-2004) s.164

Offentlighetsbegrepet i straffeloven §§ 135a og 390 omfatter dermed ytringer som publiseres på Internett, så fremt de er egnet til å nå 20-30 personer.

3.2.2.3 Forholdet til straffeloven 2005

Legaldefinisjonen av offentlig sted og handling er videreført i den nye straffeloven § 10. Definisjonen er taus om formidlingsformen og samsvarer med någjeldende legaldefinisjon. Offentlighetsbegrepet skal omfatte uttalelser på radio, fjernsyn og skrift, tale og bilder som legges ut på Internett.¹⁵¹

I den nye straffeloven er enkelte straffebestemmelser som rammer offentlige ytringer, fjernet eller endret.¹⁵² Lovendringen i mai 2013 innebærer at bestemmelsene som omfatter straffbare handlinger i det offentlige rom, får et utvidet anvendelsesområde, siden de nå omfatter ytringer på Internett.¹⁵³ Frem til ikrafttreddelsen av den nye straffeloven vil man ha et utvidet ansvar for straffbare ytringer på Internett. Departementet vurderte derimot dette som kun en midlertidig utvidelse, og endringen har i realiteten ingen praktisk betydning siden dette rammer et fåtall av tilfeller.¹⁵⁴

3.3 Erstatningsansvar

Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal yte erstatning, jfr. skadeerstatningsloven § 3-6 (1). Erstatningen skal dekke det økonomiske tapet vedkommende har lidt. I tillegg kan han pålegges å betale oppreisning for skade av ikke-økonomisk art. Om det foreligger en ærekrenkelse eller en krenkelse av privatlivets fred, beror på om gjerningsinnholdet i straffeloven §§ 246, 247 eller 390, objektivt sett er oppfylt.¹⁵⁵

¹⁵¹ NOU 2002:4 s.208

¹⁵² Prop.53 L (2012-2013) s.4

¹⁵³ ibid. s.6

¹⁵⁴ l.c.

¹⁵⁵ Se pkt.2.3 og 2.5

Ansvarssubjektet er "*den som har krenket*" en annen. Etter en ren ordlydstolkning omfatter det klart den originære ytrer. Dersom ytreren skal bli erstatningsansvarlig, må han ha utvist uaktsomhet, eller vilkårene for straff må være til stede, jfr. 3-6 (1).

Uaktsomhet foreligger når den handlende ikke har opptrådt slik den alminnelig fornuftige person hadde gjort i tilsvarende situasjon.¹⁵⁶ Det kan tenkes at en som vil publisere en ærekrenkende ytring på et debattforum, angrer seg før han trykker på "send"-knappen. Dersom ytringen likevel blir publisert ved et uhell, vil det foreligge uaktsomhet.¹⁵⁷

Det kreves uaktsomhet ved selve fremsettelsen av ytringen, ved det forhold at ytringen er ærekrenkende og ved at den omtalte personen kan identifiseres.¹⁵⁸ I de fleste tilfeller vil det foreligge forsett hos den originære ytrer ved publisering av en ytring. Kravet til uaktsomhet vil derfor nesten alltid være oppfylt. Det kan derimot foreligge rettsvillfarelse ved innholdet i ytringen. Det vises til oppgavens punkt 2.3.4.

¹⁵⁶ Andenæs (2004) s.243

¹⁵⁷ Mæland (1986) s.283 – eksempel tilpasset oppgaven

¹⁵⁸ l.c.

4 Formidleren – Ansvar for andres ytringer på Internett

4.1 Innledning

Jeg går nå over til å behandle ansvar for de som videreformidler ulovlige ytringer. Ansvar for formidlere er sentralt ved bekjempelsen av ulovlige ytringer på Internett, siden de kan forhindre at ytringene blir publisert. Ytringen hadde ikke blitt publisert uten formidlerens hjelp, og ville ikke hatt like stor skadeevne uten deres medvirkning. Det er derfor nærliggende å pålegge formidleren et ansvar for publiseringen av ytringen dersom formidleren har utvist skyld.

En formidler kan være en privatperson, et massemedium eller en teknisk medvirker. Ansvarssubjektene i massemediet er de ansatte som opptrer på vegne av mediet, som journalisten og redaktøren. I tillegg kan eier og utgiver av mediet bli ansvarlig, samt selve foretaket.

Massemediene på Internett kan deles inn i redigerte og ikke-redigerte medier. Et redigert medium har en ansvarlig redaktør som kontrollerer det som publiseres¹⁵⁹, for eksempel en nettavis. Et ikke-redigert medium, slik som Facebook, har ingen ansvarlig redaktør som kontrollerer innholdet, som stort sett er brukerskapt. I tillegg eksisterer det såkalte etterredigerte medier. Dette er kommunikasjonsformer på redigerte medier som tillater brukerskapt innhold, som kommentarfelt til artikler i nettaviser eller debattforum. Det foretas ingen forhåndssensurering av det brukerskapte innholdet, men det kan kontrolleres og redigeres i ettertid.¹⁶⁰

Den tekniske medvirkeren for publikasjoner på Internett, er de tjenester som tilrettelegger for opplastning av innhold. Dette er blant annet telekommunikasjonsoperatører som tilbyr

¹⁵⁹ NOU 2011:12 s.86

¹⁶⁰ l.c.

tilgang til Internett, og tjenester som tilbyr lagring av informasjon til et nettsted. Man er avhengig av disse tjenestene for å publisere innhold på Internett. Det er derfor aktuelt å pålegge disse tjenesteyterne et medvirkningsansvar. Jeg vil kort komme tilbake til ansvar for den tekniske medvirker i punkt 4.6, men vil ikke behandle ansvar for disse i stor grad.

Medvirkere til den tekniske fremstillingen eller distribusjon kan ikke bli straff- eller erstatningsansvarlig, jfr. straffeloven § 254 og skadeerstatningsloven § 3-6 (4). Bestemmelsene fastslår ansvarsfritak for personer som medvirker til den tekniske fremstillingen.

I det følgende vil jeg behandle ansvar for ansvarssubjektene i massemedier, herunder redigert medier, det strafferettslige redaktøransvaret, etter-redigerte og ikke-redigert medier.

4.2 Redigerte mediers straffansvar

4.2.1 Innledning

Utgangspunktet er at den som ytrer en mening er ansvarlig for lovligheten av ytringen.¹⁶¹ Alle som har medvirket til publisering av en ytring i et redigert medium, kan bli ansvarlig.¹⁶² Et selvstendig ansvar for ansvarssubjektene i mediet begrunnes av flere hensyn.¹⁶³ Redaktøren fører aktiv kontroll med hva som publiseres, og er derfor ingen passiv formidler. Ytringen kan oppfattes som mediets egen mening siden ansvarssubjektene kan redigere innholdet, og det publiseres gjennom mediets kanaler. Mediet bidrar til publiseringen, og gjør ytringen tilgjengelig for allmennheten. I tillegg er et vilkår i den objektive gjerningsbeskrivelsen i § 135a og § 390, at ytringen skal være fremsatt offentlig. Offentliggjøringen som mediet står for er en vesentlig del av den krenkende handlingen.¹⁶⁴ Disse forhold forsterker de negative konsekvenser av den fremsatte ytringen, og det er derfor rimelig å holde ansvarssubjektene i mediet selvstendig ansvarlig.

¹⁶¹ NOU 2011:12 s.56

¹⁶² l.c.

¹⁶³ ibid. s.15

¹⁶⁴ l.c.

4.2.2 Direkte straffansvar

Straffansvar for ansvarssubjektene i nettavisen kan følge direkte av den enkelte lovbestemmelse. Dette er fordi enhver som fremsetter en ytring som er i strid med en lovbestemmelse, og som subjektivt kan bebreides for det, er ansvarlig.¹⁶⁵ Straffansvar beror på en vurdering om straffbarhetsvilkårene er oppfylt.¹⁶⁶ Her vil jeg ta for meg skyldspørsmålet i den enkelte lovbestemmelse. Det strafferettslige redaktøransvaret i straffeloven § 431 er et subsidiært ansvar, som blir behandlet i punkt 4.3.

Skyldkravet for de ovennevnte straffebestemmelser er forsett, jfr. straffeloven § 40. Problemstillingen er om redaktøren og journalisten har opptrådt forsettlig ved publiseringen av den ulovlige ytringen på nettavisen.

Den aktivt handlende redaktør blir direkte ansvarlig dersom han har opptrådt forsettlig.¹⁶⁷ Forsett foreligger i det tilfelle redaktøren er kjent med innholdet i det som skal publiseres, og godkjenner dette.¹⁶⁸ Han har da bevisst publisert den ulovlige ytringen. En redaktør har suveren myndighet til å ta redaksjonelle avgjørelser, jfr. lov om redaksjonell fridom § 4. Det som publiseres gjennom redaktørens medium, beror på en aktiv avgjørelse fra redaktøren.¹⁶⁹ Det er han som har den endelige beslutningsmyndigheten, og som avgjør hvilke ytringer som skal publiseres for allmennheten. Han kan derfor bli ansvarlig selv om han ikke har stått for selve utformingen av det som publiseres.¹⁷⁰

¹⁶⁵ l.c.

¹⁶⁶ Se pkt.2

¹⁶⁷ Ot.prp.nr.5(1958) s.13

¹⁶⁸ Rt.2003 s.593

¹⁶⁹ NOU 2011:12 s.57

¹⁷⁰ *ibid.* s.64

Rt. 2003 s.593 er illustrerende. I forbindelse med Baneheia-saken ble den ene domfelte filmet på vei ut fra rettsalen etter dom var avsagt. Filmen varte i åtte sekunder, og viste domfeltes reaksjon på avgjørelsen. Domfelte hadde ikke samtykket til å bli filmet. Ifølge domstoloven § 131a (1) er det forbudt å gjøre opptak av domfelte på vei til eller fra rettsmøtet, dersom han ikke samtykker. Sjefsredaktøren i TV2 godkjente offentliggjøring av filmopptaket i kveldsnyhetene. Han ble på denne bakgrunn ilagt et forelegg for offentliggjøringen av filmopptaket, jfr. domstoloven § 198 (2) annet alternativ jfr. § 131a. Sjefsredaktøren vedtok ikke forelegget fordi han mente opptaket ikke var rettsstridig. Høyesterett la vekt på at sjefsredaktøren hadde besluttet å sende opptaket til tross for at han var kjent med forbudet, og konkluderte med at han hadde opptrådt forsettlig. Publiseringen ble imidlertid ansett som beskyttet av EMK artikkel 10, altså ikke rettsstridig. Sjefsredaktøren ble frifunnet.

Dommen viser at en redaktør kan bli direkte ansvarlig for overtredelse av en lovbestemmelse, dersom han utviser tilstrekkelig skyld. Redaktøransvaret etter straffeloven § 431 ble ikke vurdert som ansvarsgrunnlag siden sjefsredaktøren hadde hatt en aktiv rolle ved publiseringen. I tillegg viser dommen at dersom redaktøren er kjent med innholdet i det som publiseres og godkjenner det, har han opptrådt forsettlig. Det kan tenkes at redaktøren godkjenner noe som han mener er lovlig, men at det senere viser seg å være ulovlig. Redaktøren er da i rettsvillfarelse. I den forbindelse vises det til Memo-dommen omtalt i punkt 2.3.4.

En journalist kan anses som den originære ytrer siden han skriver ytringene som publiseres.¹⁷¹ I tillegg kan han bli medvirkningsansvarlig for videreformidling av kildenes uttalelser, med mindre han opptretr nøytralt og kun gjengir kildenes ytringer som et bidrag til samfunnsdebatten.¹⁷² Ansvar beror på om journalisten har opptrådt forsettlig. Ved publisering av en artikkel kjenner journalisten til innholdet og kildene han har anvendt. Derfor vil det i

¹⁷¹ NOU 2011:12 s.15

¹⁷² Se Jersild v. Denmark, pkt.2.2.4

de fleste tilfeller foreligge forsett hos journalisten. Flere journalister bruker anonyme kilder. Anvendelse og publisering av ytringer fra anonyme kilder beror alltid på et bevisst valg og en aktiv handling fra journalisten.¹⁷³ Han vil derfor kunne bli ansvarlig dersom de anonyme kildene gir uttrykk for en rettsstridig ytring. Det vises videre til fremstilling i punkt 2.3.4.

Straffebestemmelsene behandlet ovenfor er teknologinøytrale, og får anvendelse på ytringer på Internett. Et direkte ansvar for redaktør og journalister etter den enkelte straffebestemmelse, er derfor anvendelig på ytringer som publiseres via deres redigerte medium på Internett, altså nettavisen.

4.3 Det strafferettslige redaktøransvaret

4.3.1 Innledning

Siden vedtagelsen av redaktøransvaret har teknologien utviklet seg, og med den fulgte publikasjoner på Internett. Det er et behov for å avklare hvorvidt redaktøransvaret gjelder for slike publikasjoner. Jeg vil i det følgende redegjøre for det tradisjonelle redaktøransvaret, for deretter å vurdere om straffeloven § 431 får anvendelse på Internett. Avslutningsvis vil jeg se dette opp mot straffeloven av 2005.

4.3.2 Hvem er redaktør?

Ifølge straffeloven § 436 er en redaktør *"den som treffer avgjørelse om skriftets innhold eller om en del av dette"*. Det er vedkommendes funksjon som er avgjørende, og ikke om han har betegnelsen redaktør eller innehar slik stilling.¹⁷⁴ Et blad eller tidsskrift skal angi hvem som er ansvarlig redaktør av utgivelsen, jfr. § 429.

¹⁷³ NOU 2011:12 s.68

¹⁷⁴ Bing (2008) s.114

4.3.3 Det tradisjonelle redaktøransvaret

Redaktøren er ansvarlig for offentliggjøring av det han ville blitt straffeansvarlig for etter andre lovbestemmelser, som om han kjente innholdet, jfr. straffeloven § 431. Dette er et subsidiært ansvar dersom redaktøren ikke kan holdes direkte ansvarlig.¹⁷⁵

Skyldkravet i § 431 er modifisert i forhold til de ovennevnte straffebestemmelsene, og rammer den passive handling fra redaktøren. Han kan derfor også holdes ansvarlig i de tilfeller han er uvitende om ytringen.¹⁷⁶ Det fingeres et ansvar for redaktøren¹⁷⁷, slik at han blir ansvarlig som *"om han hadde kjent innholdet"*. Det fremgår videre av straffeloven § 431 (1) annet punktum, at redaktøren er straffri dersom han kan godtgjøre at *"det ikke kan legges ham noe til last med hensyn til kontroll med innholdet av skriftet eller tilsyn med eller rettledning eller instruks for hans stedfortreder, medarbeider eller underordnede."* Redaktøren har altså bevisbyrden. Dersom en artikkel publiseres til tross for at redaktøren har gitt forbud mot det, vil det være et tilfelle redaktøren klart ikke kan straffes for, siden det ikke er noe å legge redaktøren til last.¹⁷⁸ Det er altså krav om uaktsom opptreden for at redaktøren skal bli strafferettslig ansvarlig.¹⁷⁹ Dette er *"en streng aktsomhetsnorm hvis innhold defineres av profesjonsstyrte krav."*¹⁸⁰

Hva som anses uaktsomt er fastsatt i rettspraksis. I Rt. 1950 s.1027 ble det uttalt: *"selv en meget liten grad av uaktsomhet kan være relevant etter § 431."*¹⁸¹ Det skal altså ikke mye til for at redaktørens opptreden anses uaktsom. Høyesterett uttalte videre at det ikke var uaktsomt å unnlate å utarbeide instruks eller uttrykkelige direktiver for redaktørens stedfortreder når redaktøren var på ferie. I etterkant av avgjørelsen uttalte Straffelovrådet av

¹⁷⁵ Rt.1989 s.257

¹⁷⁶ NOU 2011:12 s.57

¹⁷⁷ *ibid.* s.64

¹⁷⁸ Rt.1950 s.1027 (s.1029)

¹⁷⁹ *l.c.*

¹⁸⁰ NOU 2011:12 s.79

¹⁸¹ Rt.1950 s.1027 (s.1030)

1955¹⁸² at det burde stilles strengere krav til kontroll, og at straffeloven § 431 var et insitamment til at avisen skulle ha et kontrollsystem.¹⁸³ Kontrollsystemet skulle tilpasses "*dens størrelse, redaksjonens ordning og redaksjonspersonalets forutsetninger*".¹⁸⁴ Straffelovrådet uttalte videre: "*Redaktøren får så ha ansvaret for at kontrollen til enhver tid er i orden og virksom, hva enten han er til stede eller fraværende*".¹⁸⁵ Det oppfordres sterkt til at redaksjonen fastsetter instruksjer og et tilstrekkelig kontrollsystem. Dersom det ikke er opprettet et kontrollsystem, og redaksjonens størrelse og virksomhet skulle tilsi et slikt behov, kan det være uaktsomt ikke å opprette det. I tillegg vil det være uaktsomt hvis kontrollrutinene og systemet ikke er tilfredsstillende,¹⁸⁶ og om et opprettet kontrollsystem ikke følges.

Bruken av anonyme kilder er av betydning i uaktsomhetsvurderingen. I Rt. 1987 s. 764 uttalte Høyesterett at når en journalist velger å bruke anonyme kilder som grunnlag for sin artikkel, tar han "*en særlig risiko når han i tro på sine kilder setter frem ærekrenkende beskyldninger*".¹⁸⁷ Ifølge Høyesterett hadde ikke redaktøren oppfylt sin aktsomhetsplikt, fordi kontrollen av artikkelen hadde sviktet, og det var ikke gitt en tilfredsstillende forklaring på denne svikten.¹⁸⁸ Dette innebærer at bruken av anonyme kilder oppstiller et strengere krav til kontroll fra redaktøren.

Redaktøransvaret gjelder for redaktør av "*et blad eller tidsskrift*" som offentliggjøres, jfr. straffeloven § 431 (1) første punktum. Blad og tidsskrift er underkategorier av "trykt skrift"¹⁸⁹, og hvilke publikasjoner som omfattes må ses i sammenheng med legaldefinisjonen i § 10.

¹⁸² Innstilling fra Straffelovrådet(1955)

¹⁸³ *ibid.* s.49

¹⁸⁴ *l.c.*

¹⁸⁵ *l.c.*

¹⁸⁶ LB-2012-40927

¹⁸⁷ Rt.1987 s.764 (s.771)

¹⁸⁸ *ibid.* s.772

¹⁸⁹ Bing (2008) s.121

Ifølge § 10 anses "trykt skrift" som "*Skrift, Afbildning eller lignende, der mangfoldiggjøres ved Trykken eller paa anden kemisk eller mekanisk Maade*". Definisjonen er klart teknologirelatert.¹⁹⁰ Bestemmelsen nevner eksplisitt at det er skrift som blir mangfoldiggjort ved "*Trykken*". En streng fortolkning av dette tilsier at bestemmelsen kun omfatter blad og tidskrift som har gjennomgått en trykkeprosess¹⁹¹, og vil utelukke ansvar hvor ytringen publiseres gjennom andre medier. At straffebestemmelser skal tolkes strengt og ikke utvidende, følger av legalitetsprinsippet, og er slått fast i rettspraksis.¹⁹²

Definisjonen utvides ved at mangfoldiggjøringen også kan skje på "*anden kemisk eller mekanisk Maade*." I Rt. 1915 s.241 ble gjennomslagskopier ved skrivemaskiner ansett som "*trykskrifter, forsaavidt der virkelig kan tales om 'mangfoldiggjørelse'*".¹⁹³ Det er selve mangfoldiggjøring som er det sentrale ved vurderingen av "trykt skrift", og ikke teknologien som er anvendt.¹⁹⁴ Dette tyder på at "trykt skrift" ikke begrenses til publikasjoner som har gjennomgått en trykkeprosess. Imidlertid er de sistnevnte kilder relativt utdatert når det kommer til Internett som fremstillingsmetode, og vil derfor ha lav rettskildevekt.

4.3.4 Gjelder det strafferettslige redaktøransvaret for publikasjoner på Internett?

Generelt gjelder straffelovens bestemmelser for ytringer på Internett.¹⁹⁵ Problemet oppstår ved de bestemmelser som har en teknologi- eller mediespesifikk ordlyd, slik som straffeloven § 431, jfr. § 10.¹⁹⁶

¹⁹⁰ *ibid.* s.122

¹⁹¹ *l.c.*

¹⁹² Rt.2009 s.780 (21)

¹⁹³ Rt.1915 s.241 (s.245)

¹⁹⁴ Bratholm (1991) s.26

¹⁹⁵ NOU 1999:26 s.136

¹⁹⁶ *l.c.*

Dersom bestemmelsens ordlyd skal tolkes strengt i henhold til klarhetskravet, vil publikasjoner på Internett ikke omfattes. Straffeloven bygger på to hovedhensyn ved forståelsen av "trykt skrift".¹⁹⁷ En publikasjon anses som "trykt skrift" dersom det har fått *"et varig uttrykk"*, og *"en viss spredning"*.¹⁹⁸ Det at publikasjonen har fått *"en viss spredning"* innebærer mangfoldiggjøring av skriftet eller at det er gjort offentlig tilgjengelig.¹⁹⁹ Varigheten og spredningen sier noe om skadeevnen til det publiserte.²⁰⁰ Dette er bakgrunnen for at man ønsker å straffe publiserte ytringer med en slik skadeevne.²⁰¹

Artikler som publiseres i papiraviser vil ha lenger varighet enn på nettaviser, siden artikler på nettaviser kan fjernes og redigeres. Sistnevnte vil derimot ha større spredning siden de kan skrives ut, sendes elektronisk eller deles gjennom sosiale medier. Papiraviser har altså større varighet mens nettaviser har større spredning. Begge publiseringsmåter har stor skadeevne. Formåle bak bestemmelsen tilsier derfor at nettaviser skal omfattes av ordlyden.

Etter vedtagelsen av straffeloven 1902 har enkelte bestemmelser blitt endret, og det er foretatt forskjellige utredninger som en følge av behovet for tilpassing, spesielt i tilknytning til den nye straffeloven av 2005. Disse vil være av interesse i denne vurderingen. Konvergensutvalget²⁰² åpnet for at Internett-tjenester skulle omfattes av begrepet "blad eller tidskrift".²⁰³ Utvalget uttalte: *"Dersom en av brukerne av slike tjenester kan ta utskrift fra Internett vil dette kunne være "trykt skrift" i straffelovens forstand."*²⁰⁴ Hvis tjenesten i tillegg har en redaktørfunksjon, vil redaktøransvaret komme til anvendelse.²⁰⁵ Utvalget ga

¹⁹⁷ NOU 1992:23 s.321

¹⁹⁸ l.c.

¹⁹⁹ l.c.

²⁰⁰ l.c.

²⁰¹ l.c.

²⁰² NOU 1999:26

²⁰³ ibid. s.137

²⁰⁴ l.c.

²⁰⁵ l.c.

derimot uttrykk for at det var uklart og omstridt om redaktøransvaret hadde anvendelse på Internett.²⁰⁶

Motsatt standpunkt ble inntatt av Straffelovrådet²⁰⁷ i arbeidet med ny straffelov. De ønsket en ny legaldefinisjon som omfattet *"datamaskinbaserte informasjonssystemer og andre moderne uttrykksformer"*²⁰⁸, og uttalte at det var tvilsomt om bestemmelsen omfattet dette i dag.²⁰⁹ Dette tyder på at Straffelovrådet mente at gjeldende bestemmelse ikke omfattet disse. Samme oppfatning ble inntatt av Straffelovkommisjonen²¹⁰, som ønsket å gjøre den nye straffebestemmelsen i § 431, medienøytral. Det ble uttalt at denne endringen ville *"medføre en vesentlig utvidelse av straffebudets anvendelsesområde, særlig ettersom publikasjoner på internett dermed vil bli omfattet av bestemmelsen."*²¹¹ Dette tyder på at de mente at någjeldende straffebestemmelse ikke omfattet Internett, slik at det var behov for endring.

Jeg kjenner ikke til rettspraksis som omhandler redaktøransvaret for ytringer fremsatt i en nettavis. Blogger-kjennelsen²¹² har imidlertid overføringsverdi. Ankeutvalget kom til at "trykt skrift" ikke omfattet publiseringer på Internett i samsvar med klarhetskravet.

En annen sak av interesse er Runestein-saken.²¹³ På nettsiden www.dinside.no ble det publisert en artikkel om et verdifullt arkeologisk funn. Nettstedet blir utgitt av Aller Internett AS. Etter artikkelen kunne leserne publisere sine meninger på et debattfelt. En av brukerne, "Finneren", publiserte et innlegg hvor han omtalte funn av en runestein. Han skrev at dersom noen var interessert i å kjøpe runesteinen, kunne han laste opp et bilde. Forholdet ble

²⁰⁶ l.c.

²⁰⁷ NOU 1992:23 s.66

²⁰⁸ l.c.

²⁰⁹ l.c.

²¹⁰ Innst.O.nr.73(2008-2009) pkt.5.1.13

²¹¹ l.c.

²¹² Rt.2012 s.1211, se pkt.3.2.1

²¹³ Rt.2010 s.1381.

anmeldt av Hedmark fylkeskommune for brudd på kulturminneloven for ulovlig besittelse av løst kulturminne. Påtalemyndighetene påla Aller Internett å utlevere IP-adressen og brukeropplysningene til "Finneren", slik at han kunne straffeforfølges. Aller Internett nektet dette i henvisning til kildevernet i straffeprosessloven § 125.

Høyesterett tok stilling til om Aller Internett kunne nekte utlevering, og det ble stilt spørsmål om straffeprosessloven § 125 kom til anvendelse på publikasjoner på Internett. Høyesterett redegjorde for endringen av bestemmelsen i 2005, og henviste til forarbeidene som uttalte at endringen tok *"sikte på å fange opp den medievirksomhet som ikke er kringkasting eller avis i tradisjonell forstand, men hvor formålet er å spre informasjon og være et debattforum mv. på samme måte som gjennom aviser og kringkasting"*.²¹⁴ Det ble også påpekt at straffeprosessloven § 125 (5) fastslår at kildevernet gjelder for medarbeidere i nettaviser. Høyesterett mente at bestemmelsen var anvendelig i dette tilfellet. Etter en vurdering av innhold i innlegget, kom Høyesterett til at opplysningene var beskyttet av kildevernet.

Avgjørelsen fastslår helt klart at kildevernet gjelder for publikasjoner på Internett. Førstvoterende kom med en uttalelse av interesse i denne sammenheng. Med henvisning til teorien ble det uttalt: *"det er nær sammenheng mellom redaktøransvaret og innholdet av den informasjon som er vernet av fritaket fra vitneplikt"*.²¹⁵ Den nære sammenhengen taler for at når kildevernet gjelder for publikasjoner på Internett, skal det samme gjelde redaktøransvaret. Etter min mening kan derimot dette ikke tillegges særlig vekt ved tolkningen om straffeloven § 431 får anvendelse på Internett. Straffeprosessloven § 125 ble endret spesielt med tanke på at den skulle omfatte publikasjoner på Internett, og det fremgår spesifikt av bestemmelsen. Lovgiver har sett behovet for at redaktøransvaret skal gjelde for publikasjoner på Internett, og slik endring er vurdert, men ikke vedtatt.

²¹⁴ Rt.2010 s.1381 (37) jfr. NOU 2001:32B (s.963)

²¹⁵ *ibid.* (39)

Basert på en streng ordlydstolkningen og uttalelsene fremsatt i forbindelse med den nye straffeloven, samt Blogger-kjennelsen, får ikke redaktøransvaret anvendelse for publikasjoner på Internett. En slik streng tolkning fører til en differensiering mellom nettaviser og papiraviser.²¹⁶ I teorien har det blitt gitt uttrykk for at redaktøransvaret bør gjelde for Internett-baserte tjenester.²¹⁷ Det blir lagt vekt på urimeligheten som oppstår dersom redaktøransvaret kun gjelder for ytringer i papiraviser og ikke nettaviser.²¹⁸ Redaktøren vil ansvarsfritt kunne publisere på nettavisen, og dermed gardere seg mot et eventuelt ansvar i tvilstilfeller. Medieansvarsutvalget uttalte at det var *"paradoksalt og praktisk utfordrende om identisk innhold skal være underlagt ulike regler dersom det blir publisert parallelt på ulike plattformer."*²¹⁹

Reelle hensyn tilsier dermed helt klart at man bør ha et redaktøransvar på Internett, og at en streng tolkning av § 431 ikke kan forsvares. Imidlertid har reelle hensyn lav rettskildevekt på strafferettens område.²²⁰ I tillegg er ikke en slik tolkning forenlig med rettskildene som er gjennomgått ovenfor. Til tross for et urimelig resultat i flere tilfeller, kan ikke en utvidende tolkning forsvares opp mot legalitetsprinsippet, jfr. Blogger-kjennelsen. Domstolen er bundet av legalitetsprinsippet, som er av stor betydning på strafferettens område. Det er dermed opp til lovgiver å endre rettstilstanden dersom den er urimelig.

Selv om det strafferettslige redaktøransvaret ikke får anvendelse på publikasjoner på Internett, lempes urimeligheten noe ved at redaktøren kan bli direkte ansvarlig etter den enkelte straffebestemmelse, samt at han kan bli erstatningsansvarlig etter skadeerstatningsloven § 3-6. Disse bestemmelsene er nemlig teknologinøytrale, og får anvendelse for publikasjoner

²¹⁶ Manshaus (2005) s.265

²¹⁷ *ibid.* s.266 og Børresen (2000) s.85

²¹⁸ Manshaus (2005) s.265 og Børresen (2000) s.57

²¹⁹ NOU 2011:12 s.25

²²⁰ Rt.2012 s.1211

på Internett. I tillegg kan slike publikasjoner også være i strid med de presseetiske normene og Vær Varsom-plakaten.

4.3.5 Straffeloven 2005

4.3.5.1 Innledning

I den nye straffeloven er det foretatt to endringer som er av betydning for det strafferettslige redaktøransvaret. For det første er legaldefinisjonen av "trykt skrift" fjernet, og for det andre er definisjonen av redaktør inntatt i straffebudet om redaktøransvaret.

4.3.5.2 Legaldefinisjonen er fjernet

Straffelovrådet tok sikte på en ny legaldefinisjon av "trykt skrift", som skulle omfatte "*datamaskinbaserte informasjonssystemer og andre moderne uttrykksformer, slik som videogram, plate/kassetinnspillinger og lydbåndopptak.*"²²¹ Før en slik definisjon skulle utformes, var det nødvendig med en gjennomgang av straffebudene hvor legaldefinisjonen var aktuell.²²²

Etter en slik gjennomgang kom straffelovkommisjonen til at de fleste bestemmelsene om forseelser ved trykt skrift burde oppheves.²²³ Straffeloven § 431 skulle derimot videreføres, men bestemmelsen nevnte ikke uttrykkelig "trykt skrift", og behovet for en legaldefinisjon var betydelig redusert.²²⁴ Straffelovkommisjonen foreslo at den nye straffeloven ikke skulle ha en legaldefinisjon av "trykt skrift".²²⁵ Imidlertid ble det uttalt at de bestemmelser som videreføres og henviser til "trykt skrift", bør få et utvidet anvendelsesområde som en følge av utviklingen av moderne kommunikasjonsformer.²²⁶ Justisdepartementet sluttet seg til

²²¹ NOU 1992:23 s.66

²²² l.c.

²²³ NOU 2002:4 s.181

²²⁴ l.c.

²²⁵ l.c.

²²⁶ l.c.

Straffelovkommisjonens forslag.²²⁷ Det ble videre uttalt at de hensyn som knytter seg til begrepet "trykt skrift" gjør seg gjeldende overfor en rekke andre informasjonsbærere enn det trykte ord.²²⁸

Beslutningen om å fjerne legaldefinisjonen ble fulgt opp i innstillingen fra Justiskomiteen.²²⁹ Det endelige lovvedtaket²³⁰ inneholdt derfor ingen legaldefinisjon av "trykt skrift". Som en følge av dette og uttalelsene i forarbeidene, kan man legge til grunn at bestemmelser som inneholder "trykt skrift" skal tolkes til å omfatte moderne kommunikasjonsformer. På denne bakgrunn skulle man tro at redaktøransvaret i den nye straffeloven var medienøytralt. Endringen av straffebudet om redaktøransvaret innebar derimot det motsatte.

4.3.5.3 Definisjon av redaktør er inntatt i bestemmelsen

Det strafferettslige redaktøransvaret videreføres i straffeloven 2005 § 269. Den nye bestemmelsen omfatter någjeldende §§ 431 og 436, slik at bestemmelsen nevner uttrykkelig "trykt skrift".

Straffelovkommisjonen foreslo å gjøre straffebudet medienøytralt.²³¹ Dette samsvarte også med fjerningen av legaldefinisjonen av "trykt skrift", og uttalelsene i den forbindelse. Justisdepartementet påpekte at et medienøytralt redaktøransvar ville føre til en vesentlig utvidelse av straffebudets anvendelsesområde, siden publikasjoner på Internett ville omfattes av bestemmelsen.²³² Dersom en slik endring skulle gjennomføres, ønsket Justisdepartementet at det skulle foretas en bredere utredning.²³³ I den forbindelse ble det nevnt at problemstillingen om *"nettavisers ansvar for brukergenerert innhold som for eksempel blogger og*

²²⁷ Ot.prp.nr.90(2003-2004) s.161

²²⁸ l.c.

²²⁹ Innst.O.nr.72(2004-2005) pkt.11.1.1

²³⁰ Besl.O.nr.63(2004-2005)

²³¹ NOU 2002:4 s.307

²³² Ot.prp.nr.22(2008-2009) s.155

²³³ l.c.

anonyme kommentarer til redaksjonelle saker"²³⁴, ble vurdert mellom presseorganene. Justisdepartementet ønsket å se om pressen kunne løse disse vanskelighetene selv, og valgte derfor ikke å gjøre redaktøransvaret medienøytralt.²³⁵ Dette ble fulgt opp i innstillingen²³⁶ og det endelige lovvedtaket²³⁷.

Den nye bestemmelsen nevner derfor uttrykkelige "*trykt skrift*", og er per tiden ikke medienøytral. Justisdepartementet mente det var et behov for gjennomgang av medienes ansvarsforhold.²³⁸ Medieansvarsutvalget har foretatt en utredning av redaktøransvaret på Internett.²³⁹ Utvalget foreslår blant annet at bestemmelsen om det strafferettslige redaktøransvaret skal oppheves.²⁴⁰

4.4 Redigerte mediers erstatningsansvar

4.4.1 Innledning

Erstatningsansvar for ansvarssubjektene i redigerte medier for ulovlige ytringer følger av skadeerstatningsloven § 3-6. Bestemmelsen er teknologinøytral og får anvendelse for publikasjoner på Internett.

4.4.2 Skadeerstatningsloven § 3-6

4.4.2.1 Vilkår for erstatning

Ifølge skadeerstatningsloven § 3-6 (1) skal "*[d]en som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade*". I tillegg kan ansvarssubjektene pålegges å yte oppreisnings-

²³⁴ l.c.

²³⁵ l.c.

²³⁶ Innst.O.nr.73(2008-2009) pkt.5.1.13

²³⁷ Besl.O.nr.88(2008-2009)

²³⁸ Ot.prp.nr.22(2008-2009) s.155

²³⁹ NOU 2011:12 kap.6

²⁴⁰ l.c.

erstatning. Ansvarssubjektene her er redaktøren eller journalisten. Dersom de kan pålegges straff direkte etter de ovennevnte straffebestemmelser, kan de også bli erstatningsansvarlig.²⁴¹ For redaktører gjelder dette også det subsidiære ansvaret etter straffeloven § 431.

Erstatningsansvaret gjelder krenkelser av en annens ære og privatlivets fred. Dette er en henvisning til bestemmelsene i straffeloven §§ 246, 247 og 390.²⁴² Dersom vilkårene for straff ikke er oppfylt, kan redaktøren eller journalisten likevel bli erstatningsansvarlig dersom han har opptrådt uaktsomt.

4.4.2.2 Skyldkravet

Problemstillingen er om ansvarssubjektet har opptrådt uaktsomt ved publiseringen av den ulovlige ytringen. Dette beror på en vurdering av den konkrete handling i det enkelte tilfellet.

Momentene ved uaktsomhetsvurderingen etter straffeloven § 431 har overføringsverdi. Redigerte medier har en ansvarlig med en redaksjonell rolle som kontrollerer innholdet før det publiseres. Om det foreligger uaktsomhet beror på en vurdering om det redigerte mediet har et tilfredsstillende kontrollsystem, og om kontroll er foretatt i henhold til dette. Uaktsomhetskravet etter skadeerstatningsloven § 3-6 er mildere enn den strenge aktsomhetsnormen i straffeloven § 431.²⁴³ Det skal derfor mindre til for at den ansvarlige har oppfylt kravet til uaktsomhet etter skadeerstatningsloven § 3-6.

²⁴¹ Rt.1979 s.1590 (s.1596)

²⁴² Rt.2006 s.799 (46)

²⁴³ Se punkt 4.3.3

En redaktørs erstatningsansvar beror på om han har foretatt en tilfredsstillende kontroll av det som publiseres. Dette fremgår av LB-2012-40927, hvor ansvarlig redaktør og styreleder i Hegnar Media AS ble saksøkt for oppreisningserstatning etter skadeerstatningsloven § 3-6. På debattforumet Hegnar Online ble det publisert tre ytringer om en kjent kvinnelig advokat. Retten karakteriserte ytringene som usmakelige og seksuelt ladede. Saksøker mente at redaktøren ikke hadde fjernet innleggene så fort som det burde vært gjort. Hun påstod at ytringene var i strid med straffeloven §§ 246 og 247. Lagmannsretten tok ikke konkret stilling til om ytringene i seg selv var ærekrenkende²⁴⁴, men vurderte om ansvarlig redaktør og styreleder hadde utvist nødvendig skyld. Lagmannsretten uttalte om denne vurderingen:

*"Det avgjørende blir da dels om det reageres raskt nok på opplysninger om at det foreligger innlegg med rettsstridig innhold, og dels om redaksjonen eller verten for nettstedet har en tilfredsstillende ordning for å følge med på innholdet på eget nettsted."*²⁴⁵

Saken gjaldt ytringer på et debattforum, og den første delen av vurderingen vil kun være aktuell for etter- og ikke-redigert medier, siden redigerte medier foretar kontroll før publisering. Ved vurderingen om erstatningsansvar for redigerte medier, er det derfor kun nettstedets kontrollsystem som er av betydning.

På tidspunktet for publisering av de omstridte ytringene, hadde Hegnar Online sitt kontrollsystem egne moderatorer som kontrollerte innholdet fortløpende. I tillegg hadde nettsiden en varselknapp, slik at brukerne kunne rapportere krenkende eller upassende ytringer. Lagmannsretten kom til at dette systemet tilfredsstilte datidens krav. I den forbindelse uttalte lagmannsretten at det etter dagens krav kan stilles spørsmålsteget ved omfanget og systematikken av modereringssystemet til Hegnar Online. Denne uttalelsen kan forstås dithen at det i dag stilles strengere krav til kontroll av ytringer som publiseres. Det er spesielt

²⁴⁴ Tingretten kom til at ingen av ytringene var ærekrenkende - TOSLO-2011-75245

²⁴⁵ LB-2012-40927

fremhevet et behov for slik moderering etter hendelsen 22. juli 2011. Lagmannsretten foreslo en ordning med registrering av brukerne. For tiden har Hegnar Online et slikt system. Lagmannsretten kom til at redaktøren og styreleder ikke hadde utvist skyld, og de ble dermed frifunnet.

Selv om saken gjaldt ytringer på et debattforum, som er et etter-redigert medium, vil uttalelsene være av betydning. Etter-redigerte medier er en del av et redigert medium, og har en ansvarlig med en redaksjonell rolle. I tillegg vurderte lagmannsretten uaktsomhetskravet etter skadeerstatningsloven § 3-6 og ikke e-handelsloven § 18, som har et strengere skyldkrav.²⁴⁶

Dersom redaktøren har et tilfredsstillende kontrollsystem og retningslinjer for hvordan dette skal følges, og har fulgt disse i den enkelte sak, taler det for at redaktøren har opptrådt med tilbørlig aktsomhet. Det skal da vanskelig sies at han har opptrådt uaktsomt ved publiseringen av ytringen, med mindre det foreligger helt konkrete forhold som tilsier at redaktøren burde ha undersøkt forholdet nærmere.

Om journalisten har opptrådt uaktsomt ved publiseringen av en artikkel, beror på samme vurdering. Problemstillingen er om journalisten har foretatt nødvendig kontroll av de anvendte kildene, slik at det er aktsomt å basere artikkelen på disse. Dette fremgår av uttalelsen i *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway*, hvor EMD uttaler at en avis har en "*obligation to verify factual statements that were defamatory of private individuals*"²⁴⁷. Dette kan forstås slik at journalisten har en plikt til å undersøke ytringens sannhet.²⁴⁸ Dersom ytringen ikke undersøkes, kan det være uaktsomt å publisere en artikkel basert på denne ytringen.

²⁴⁶ Se pkt.4.6.5.3

²⁴⁷ *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* (66)

²⁴⁸ Eggen (2002) s.823

Hva slags type kilde som er brukt vil avgjøre hvor strengt kravet til kontroll vil være. Dersom journalisten baserer artikkelen på anonyme kilder, stilles det et strengere krav til kontroll. Ved bruken av anonyme kilder tar journalisten en særlig risiko for at disse kildene ikke fremsetter krenkende ytringer.²⁴⁹ Dersom det i ettertid viser seg at de anonyme kildene ikke er holdbare, slik at det fremsettes krenkende ytringer, vil journalisten ha opptrådt uaktsomt dersom han ikke har utøvd tilstrekkelig kontroll før artikkelen ble publisert.

Bruken av en offisiell rapport som kilde ble omtalt i saken i Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway. EMD kom til at avisen kunne stole på innholdet i rapporten fra selfangstinspektøren, og at det ikke var nødvendig å foreta egne undersøkelser av innholdet.²⁵⁰ Det kan derfor som hovedregel legges til grunn at det ikke er uaktsomt å anvende en offisiell rapport som kilde. I tillegg kan man lese ut av dommen at dersom journalisten eller redaktøren på publiseringstidspunktet, var i aktsom god tro vedrørende ytringens sannhet, har de ikke opptrådt uaktsomt. Selv om uttalelsene fra EMD ikke er tilknyttet uaktsomhetsvurderingen i skadeerstatningsloven § 3-6, har det overføringsverdi siden vurderingen gikk på om journalisten var i aktsom god tro vedrørende innholdet i rapporten.

4.5 Det erstatningsrettslige ansvar for eier og utgiver

Skadeerstatningsloven § 3-6 (2) pålegger eier og utgiver et erstatningsansvar for publisering av krenkende ytringer. Dersom noen som handler i eierens eller utgiverens tjeneste, er erstatningsansvarlig etter første ledd, hefter også eier og utgiver. Dette er altså et arbeidsgiveransvar. Eier eller utgiver trenger ikke å ha utvist skyld, altså et objektivt erstatningsansvar.

Erstatningsansvaret etter annet ledd gjelder kun krenkelse "*forøvd i trykt skrift*". Dette skal tolkes i samsvar med legaldefinisjonen i straffeloven § 10. Som konkludert ovenfor, omfat-

²⁴⁹ Rt.1987 s.764 (s.771)

²⁵⁰ Se pkt.2.3.3

ter ikke "*trykt skrift*" publikasjoner på Internett. Frem til den nye straffeloven trer i kraft²⁵¹, vil derfor eier eller utgiver ikke bli erstatningsansvarlig etter § 3-6 (2), for publikasjoner på Internett.

4.6 Ansvar for etter-redigerte og ikke-redigerte medier

4.6.1 Innledning

Jeg går nå over til å behandle de medier som ikke har en ansvarlig person som kontrollerer innholdet i ytringen før det publiseres. Om ansvarssubjektene i disse mediene blir ansvarlig beror på deres handlinger etter at den ulovlige ytringen har blitt offentliggjort.

Etter-redigerte medier er den delen av et redigert medium som tillater publisering av brukerskapt innhold. Det redigerte mediet kan være en nettavis, mens det etter-redigerte mediet er kommentarfelt tilknyttet nettavisen. Derfor har etter-redigerte medier en ansvarlig med en redaksjonell rolle. Ansvaret påligger den som har den endelige beslutningsmyndighet om redigering, uavhengig om han har tittelen redaktør eller ikke.²⁵² Det foretas ingen godkjenning i forkant av publiseringen, men det er vanlig at det foretas kontroll i etterkant. Dersom det oppdages ytringer av krenkende karakter, kan disse fjernes eller redigeres. Dersom den ansvarlige har fått positiv kunnskap om at det er publisert en ulovlig ytring på hans medium, og han har mulighet og myndighet til å redigere eller fjerne innholdet, kan han bli ansvarlig dersom han unnlater å gripe inn.²⁵³ Den ansvarlige har da bevisst latt den ulovlige ytringen forbli publisert, og medvirker til videre publisering av en ulovlig ytring.

Ikke-redigerte medier har ingen ansvarlig med en redaksjonell rolle, og det foretas ingen selvstendig kontroll av det brukerskapte innholdet. Derimot kan de ansvarlige fjerne uønsket innhold dersom de får kunnskap om det, for eksempel gjennom varslingssystem, slik som Facebook har.

²⁵¹ Se pkt.4.3.5.2

²⁵² NOU 2011:12 s.91

²⁵³ l.c.

Det er ingen selvstendige lovbestemmelser som pålegger etter-redigerte og ikke-redigerte medier et straff- eller erstatningsansvar. Disse mediene omfattes imidlertid av e-handelsloven, hvor § 15 fastslår at tjenesteyterne for tjenester som omfattes av loven kan bli ansvarlig etter de alminnelige straffe- og erstatningsbestemmelser.

I det følgende vil jeg redegjøre for hvilke tjenester som faller inn under e-handelsloven. Videre vil jeg behandle rettslig grunnlag for ansvarssubjektene i etter-redigerte og ikke-redigerte medier, for deretter å vurdere bestemmelsen om ansvarsfritak.

4.6.2 E-handelsloven

4.6.2.1 Hvilke tjenester omfattes?

E-handelsloven gjelder for *"elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester"*, jfr. § 1 (1). En informasjonssamfunnstjeneste er enhver tjeneste som *"a) (...)vanligvis ytes mot vederlag og som formidles elektronisk, over avstand og etter individuelle anmodning fra en tjenestemottaker"* og *"b) (...)består i å gi tilgang til, eller overføre informasjon over, et elektronisk kommunikasjonsnett, eller i å være nettvært for data som leveres av tjenestemottakeren"*, jfr. § 1 (2).

Tjenester som omfattes av bokstav a er tjenester hvor det ytes informasjon til en bruker av tjenesten.. Tjenesteyteren bestemmer innholdet i det som tilbys, og har myndighet til å redigere og fjerne innhold. I utgangspunktet gjelder bestemmelsen for tjenester som *"vanligvis ytes mot vederlag"*. Til tross for at nettaviser i de fleste tilfeller er gratis, omfattes de av bestemmelsen²⁵⁴, siden papiraviser vanligvis ytes mot vederlag. Redigert medier omfattes altså av e-handelsloven. Andre eksempler på slike tjenester er nedlastningstjenester av musikk og filmer, som Netflix og Spotify.

²⁵⁴ Ot.prp.nr.31(2002-2003) s.55

Bestemmelsens bokstav b omfatter tjenester som utelukkende gir tilgang til og videreformidler brukerskapt innhold. Tjenesten har en ren videreformidlingsrolle, og er vertskap for informasjonen. Eksempler på slike tjenester er debattforum²⁵⁵, kommentarfelt til nettaviser, Facebook og Twitter, altså etter-redigerte og ikke-redigert medier.

4.6.2.2 Videreformidlingstjenestene

E-handelsloven skiller mellom tre typer videreformidlingstjenester. Jeg vil kort omtale disse for å fastlegge hva slags videreformidlingstjeneste mediene faller inn under, og dermed hvilken ansvarsfritaksbestemmelse som får anvendelse. De tre videreformidlingstjenestene er overførings- og tilgangstjenester, mellomlagringstjenester og lagringstjenester.

Tjenesteytere av overførings- og tilgangstjenestene står for ren videreformidling og tilbyr *"teknologiske fasiliteter slik at data kan sendes over nettverk, for eksempel Internett, og å gjennomføre denne oversendelsen."*²⁵⁶ Dette er telekommunikasjonsoperatører slik som Telenor. En slik tjenesteyter har en passiv rolle ved at det kun tilrettelegges for en automatisk overføring. Tjenesteyteren går fri for ansvar uavhengig av kunnskap om innholdet i den informasjonen som videreformidler, jfr. e-handelsloven § 16. Ansvar for disse tjenestene er fjerntliggende for ulovlige ytringer. Det er mer nærliggende å pålegge ansvarssubjektene i mediet et ansvar for slik videreformidling, enn telekommunikasjonsoperatøren som tilbyr tilgang til Internett.

Mellomlagringstjenester *"innebærer midlertidig lagring og kan anvendes i ulike sammenhenger, for eksempel proxycaching hvor tjenesteyter lagrer informasjon på sine lokale tjenerne (servere) for å minske belastningen på nettet og oppnå høyere hastigheter."*²⁵⁷ Disse tjenestene mellomlagrer informasjon automatisk for å gjøre overføringen til andre tjenestemottakere mer effektiv. Tjenesteyterne i mellomlagringstjenester vil først bli ansvarlig

²⁵⁵ ibid. s.14 jfr. Manshaus (2005) s.270

²⁵⁶ Prop.65 L(2012-2013) s.41

²⁵⁷ l.c.

etter at de har fått kunnskap om den ulovlige informasjonen gjennom et pålegg fra en offentlig myndighet, jfr. e-handelsloven § 17. Dersom de ikke fjerner den ulovlige informasjonen etter å ha mottatt pålegg, kan tjenesteyteren bli ansvarlig.

Tjenesteyterne for disse to tjenestene vil i de fleste tilfeller gå fri for ansvar etter ansvarsfritaksbestemmelsene i e-handelsloven §§ 16 og 17. Ansvar for slike tjenester er også mer aktuelle ved videreformidling av filer i strid med opphavsretten. Jeg vil derfor ikke behandle et eventuelt ansvar for slike tjenester nærmere i denne sammenheng.

Lagringstjenester er en *"vertstjeneste som innebærer utleie av lagringsplass. Slike tjenester tilbys av mange teleoperatører og portaler."*²⁵⁸ Dette er tjenester som lagrer brukerskapt informasjon som publiseres på Internett. Tjenesteyteren for lagringstjenester kan foreta kontroll av informasjonen som lagres på deres servere, og enkelte har egne moderatorer²⁵⁹. Etter-redigerte og ikke-redigert medier er lagringstjenester.

4.6.3 Ansvarsgrunnlaget

E-handelsloven § 15 fastslår at de alminnelige rettsregler om erstatning- og straffeansvar gjelder for den *"tjenesteyter som overfører informasjon, gir tilgang til et kommunikasjonsnettverk eller lagrer informasjon"*. En tjenesteyter er definert i § 3 a) som *"en fysisk eller juridisk person som tilbyr informasjonssamfunnstjenester."* E-handelsloven § 15 er ikke et selvstendig ansvarsgrunnlag, men fastslår at tjenesteyterne kan bli ansvarlig etter andre regelverk. Et eventuelt ansvar følger altså direkte av den enkelte lovbestemmelse.²⁶⁰

Tjenesteyteren kan bli ansvarlig direkte eller som medvirker. Medvirkningsansvar kan foreligge ved at tjenesteyteren unnlater å gripe inn ved kunnskap om at det videreformidles ulovlig informasjon via hans tjeneste. Det medvirkes da til videre publisering av noe som i

²⁵⁸ l.c.

²⁵⁹ LB-2012-40927, Rt. 2010 s.1381

²⁶⁰ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.26

utgangspunktet skulle vært fjernet. I denne sammenheng følger et eventuelt straffansvar av de straffebestemmelser som er behandlet i punkt 2, og erstatningsansvar følger av skadeerstatningsloven § 3-6.

Om tjenesteyteren blir straffansvarlig beror på en vurdering om vilkårene for straff er oppfylt, og om tjenesteyteren har utvist nødvendig skyld. Medvirkningsansvar beror på den samme vurderingen, men gjelder kun i de tilfeller lovbestemmelsen også rammer medvirkeren. Medvirkningsansvar etter straffeloven fremgår av det enkelte straffebud, og medvirkning rammes av §§ 135a, 246 og 247. Uten hjelp fra de tekniske formidlerne, ville ikke ytringen blitt mangfoldiggjort. De har derfor medvirket til publiseringen av den ulovlige ytringen, og omfattes av medvirkningstillegget. I de tilfeller straffebestemmelsen er taus, slik som § 390, beror medvirkningsansvaret på en tolkning av bestemmelsen.²⁶¹ Gjerningsbeskrivelsen i straffebudet kan være såpass vid at medvirkning til den kriminelle handling omfattes av gjerningsbeskrivelsen.²⁶²

Straffeloven § 390 rammer *"den som krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold."* Uten hjelp fra de tekniske formidlerne ville publikasjonen ikke vært "offentlig" i straffelovens forstand. Tjenesteyteren har medvirket til selve offentliggjøringen av ytringen, som er et vilkår for at gjerningsbeskrivelsen skal være oppfylt. Dette taler for at medvirkere kan bli strafferettslig ansvarlig for publisering av ytringer som er i strid med straffeloven § 390. Dette legges videre til grunn.

Enhver som omfattes av medvirkningstillegget i straffebudene som er nevnt i § 3-6, kan bli medvirkningsansvarlig.²⁶³ Dette innebærer at formidleren kan bli erstatningsansvarlig.²⁶⁴ Et eventuelt ansvar beror på om tjenesteyteren har utvist nødvendig skyld ved publiseringen

²⁶¹ Andenæs (2004) s.331

²⁶² ibid. s.332

²⁶³ Mæland (1986) s.281

²⁶⁴ l.c.

av den ulovlige ytringen. Skyldkravet for de ovennevnte straffebud er forsett, jfr. straffeloven § 40. For erstatningsansvar etter skadeerstatningsloven § 3-6 første ledd, er skyldkravet forsett eller uaktsomhet.

E-handelsloven oppstiller også skyldkrav for straff og erstatning for tjenesteytere i lagringstjenester. Ifølge § 18 (1) a) kan tjenesteyteren straffes for lagring av ulovlig informasjon, eller medvirkning til sådan, dersom tjenesteyteren har utvist forsett. Etter bokstav b, kan tjenesteyteren bli erstatningsansvarlig for det samme, men her er skyldkravet forsett eller grov uaktsomhet. Skyldkravet for straffansvar er altså det samme, men skyldkravet for erstatning er skjerpet i forhold til skadeerstatningsloven § 3-6.

Siden skyldkravene for lagringstjenester fremgår av ansvarsfritaksbestemmelsen, vil jeg behandle et eventuelt straff- og erstatningsansvar i tilknytning til § 18, for å unngå dobbeltbehandling av skyldspørsmålet.

4.6.4 Ansvarsfritak

4.6.4.1 Innledning

Det kreves at tjenesteyteren har utvist skyld av grov karakter for å bli straff- eller erstatningsansvarlig. Uavhengig av graden av skyld, går tjenesteyteren ansvarsfri dersom han uten ugrunnet opphold treffer nødvendig tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til informasjonen, etter at skyldkravet foreligger, jfr. § 18 (2). Det er i de tilfeller tjenesteyteren ikke foretar tiltak, eller foretar tiltak for sent, han kan bli ansvarlig. Det må dermed vurderes om tjenesteyteren har utvist skyld ved unnlatelsen av å handle, eller ved å ha handlet for sent.

4.6.4.2 Straffansvar

4.6.4.2.1 Innledning

E-handelsloven § 18 er basert på E-handelsdirektivet artikkel 14. I direktivets artikkel 14 brukes ordene "*actual knowledge*" til det som tilsvarer "*forsett*" i § 18. Vurderingen om skyldkravet er oppfylt, baseres på kunnskapsnivået til tjenesteyteren.²⁶⁵

Forsett foreligger "*dersom følgen av handlingen er tilsiktet (hensikt) eller dersom gjerningsmannen har regnet en følge som sikker eller overveiende sannsynlig.*"²⁶⁶ Dersom formidleren er kjent med innholdet i ytringen og etter en vurdering finner det overveiende sannsynlig at innholdet er ulovlig, men lar være å fjerne eller endre ytringen, har han opptrådt forsettlig.

Ved denne vurderingen oppstår det to problemstillinger; hvilket tidspunkt har tjenesteyteren faktisk fått kunnskap, og har tjenesteyteren handlet raskt nok etter dette tidspunkt.

4.6.4.2.2 Kunnskapskravet

Etter departementets mening bør det være strenge krav til når det foreligger kunnskap hos tjenesteyteren. Dette er for å hindre at tjenesteyteren fjerner informasjon det er uklart om er ulovlig, for å være på den sikre siden. Fjerning av lovlig informasjon kan være i strid med ytringsfriheten, samt de kontraktsrettslige forpliktelser tjenesteyteren har med sine brukere. Dette kan unngås ved å oppstille strenge krav til når det foreligger faktisk kunnskap hos tjenesteyteren.²⁶⁷ Det kreves derfor kunnskap om "*informasjonens faktiske eksistens, om at det ligger på hans server, og om informasjonens rettsstridighet*"²⁶⁸

²⁶⁵ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.26

²⁶⁶ l.c.

²⁶⁷ ibid. s.23

²⁶⁸ ibid. s.24

Tjenesteyteren må ha faktisk kjennskap til at den ulovlige ytringen eksisterer. Det er ikke tilstrekkelig at det er overveiende sannsynlig at en ulovlig ytring er lagret et eller annet sted på nettsiden til tjenesteyteren.²⁶⁹ Faktisk kunnskap foreligger når tjenesteyterne med sikkerhet vet at ytringen er publisert på hans medium. Faktisk kunnskap kan oppstå dersom tjenesteyteren foretar undersøkelser av det brukerskapte innholdet som publiseres på nettstedet. Imidlertid har ikke tjenesteyteren en overvåkingsplikt, jfr. e-handelsloven § 19.

Til tross for at tjenesteyterne ikke har en undersøkelsesplikt, foretar flere tjenesteytere i etter-redigerte medier jevnlig kontroll.²⁷⁰ Mediet kan ha egne moderatorer som undersøker de brukerskapte publiseringene, og endrer eller fjerner ytringer som er krenkende. Dersom en moderator oppdager en ulovlig ytring, og regner det som overveiende sannsynlig at innholdet i ytringen er ulovlig, vil det foreligge forsett dersom ytringen ikke fjernes eller endres.²⁷¹

Jeg er ikke kjent med om tjenesteytere i ikke-redigerte medier foretar slik kontroll, men det er tenkelig at dette skjer i mindre grad. På ikke-redigerte medier som Facebook, publiseres det sikkert flere tusen innlegg daglig. Det er tilnærmet umulig for disse tjenestene å ha moderatorer som kontrollerer innholdet i dette. Derfor har slike tjenester varsel-system, slik at brukerne kan rapportere krenkende innhold. Det vil sjelden foreligge forsett hos tjenesteytere for ikke-redigerte medier.

Tjenesteyteren må også ha faktisk kunnskap om at innholdet i ytringen er ulovlig.²⁷² Dette innebærer at tjenesteyteren selv må vurdere innholdet, noe som kan være problematisk på grunn av ytringsfriheten. Konvergensutvalget²⁷³ uttalte i den forbindelse:

²⁶⁹ *ibid.* s.27

²⁷⁰ LB-2012-40927

²⁷¹ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.27

²⁷² *l.c.*

²⁷³ NOU 1999:26

*"Hensynet til ytringsfriheten og størst mulig bredde av ytringer på Internett taler for at man bør vise tilbakeholdenhet med å pålegge aktører som utelukkende fungerer som distributører ansvar for kontroll med innholdet som bli formidlet."*²⁷⁴

Konvergensutvalget var redd for at ansvar kunne føre til uønsket grad av privat sensur.²⁷⁵

I et særskilt vedlegg²⁷⁶ til Ytringsfrihetskommisjonens rapport, fremhevet Kyrre Eggen to årsaker til at et slikt ansvar var betenkelig. Et medvirkningsansvar ville ha en "*chilling effect*" på ytringsfriheten²⁷⁷. Det kunne føre til at private aktører som ikke var egnet til å vurdere om meningsinnholdet i ytringen var rettsstridig, innførte forhåndssensurering av brukerskapt innhold i frykt for at han kunne pålegges ansvar.²⁷⁸

Siden tjenesteyteren selv må vurdere meningsinnholdet, vil det oppstå et spørsmål om rettsvillfarelse. Det kan tenkes at tjenesteyteren har faktisk kunnskap til ytringens eksistens og innhold, og etter egen vurdering kommer til at innholdet ikke er rettsstridig, og lar være å fjerne ytringen. Dersom det i etterkant viser seg at ytringen er rettsstridig, foreligger det rettsvillfarelse. Som gjennomgått i punkt 2.3.4, er det kun den unnskyldelige rettsvillfarelse som unntar for straff. Dette er en norm som i utgangspunktet vurderes svært strengt. Departementet mente imidlertid at for tjenesteytere etter e-handelsloven, er det ikke grunn til å anvende en streng rettsvillfarelsesnorm.²⁷⁹ Dersom man utvidet normen for slike tjenester, ville tjenesteyterne få mindre press til å fjerne brukerskapt innhold ved påstand om en ulovlig ytring.²⁸⁰ Dette begrunnes i det problematiske forholdet til ytringsfriheten, og at det for

²⁷⁴ *ibid.* s.151 – vist til i Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.13

²⁷⁵ *l.c.*

²⁷⁶ NOU 1999:27 – vedlegg 2

²⁷⁷ *ibid.* s.316

²⁷⁸ *l.c.*

²⁷⁹ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.27

²⁸⁰ *l.c.*

tjenesteyteren vil være vanskelig å avgjøre om ytringen er lovlig. På bakgrunn av dette uttalte departementet at det var urimelig å forvente at tjenesteyteren hadde kompetanse til å foreta en tilfredsstillende vurdering av innholdet i ytringen, og at det måtte gis rom for feilvurderinger i noe større grad.²⁸¹

På bakgrunn av dette la departementet til grunn at dersom tjenesteyteren har foretatt en aktsom vurdering av meningsinnholdet, bør han gå fri for ansvar.²⁸² Et moment i denne vurdering er om tjenesteyteren har henvendt seg til kompetente organer for hjelp, dersom han selv manglet nødvendig kompetanse for å foreta vurderingen.²⁸³ Departementet nevnte Nettnemnda som eksempel. Nettnemnda eksisterte i en periode, men ble nedlagt i 2003 på grunn av manglende finansiering.²⁸⁴ Et annet alternativ vil være å følge tidligere praksis fra Pressen etiske utvalg.

I tillegg ble det gitt uttrykk for at det kunne forventes at disse mediene seg i mellom, etablerte gode normer og regler på dette området.²⁸⁵ De fleste etter-redigert medier har retningslinjer for hvilket innhold de aksepterer at publiseres på deres tjenester, som opplyses til deres brukere.²⁸⁶ Nyhetsredaktør i dagbladet.no, opplyser i e-post²⁸⁷ at de har interne retningslinjer for hva som aksepteres, og at de ellers forholder seg til det presseetiske regelverket. Dersom tjenesteyteren har foretatt en aktsom vurdering ut i fra det presseetiske regelverket og de interne retningslinjene vil tjenesteyteren ha opptrådt med tilbørlig aktsomhet.

²⁸¹ l.c.

²⁸² l.c.

²⁸³ l.c.

²⁸⁴ Prop.65 L(2012-2013) s.47

²⁸⁵ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.27

²⁸⁶ Verdens Gang og Dagbladet

²⁸⁷ Beverfjord (2013)

Om ikke-redigerte medier, som Facebook, har interne retningslinjer for hvordan de kontrollerer brukerskapt innhold når de får kunnskap om det, er ukjent. Derimot har tjenestene brukervilkår som må godtas av brukeren for å få tilgang til tjenesten.²⁸⁸ Brukervilkårene oppstiller retningslinjer for hva de aksepterer av innhold på sine tjenester. Dersom tjenesten har interne retningslinjer er det grunn til å tro at disse gjenspeiler brukervilkårene. Det vil sjelden foreligge forsett hos tjenesteytere for ikke-redigerte medier, på grunn av kunnskapskravet, og jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på dette.

Vurderingen kan oppsummeres slik at dersom tjenesteyteren oppdager en ulovlig ytring, og regner det som overveiende sannsynlig at innholdet i ytringen er rettsstridig, vil det foreligge forsett dersom ytringen ikke fjernes eller endres.²⁸⁹

4.6.4.2.3 *Uten ugrunnet opphold*

Fjerning eller sperring skal skje "*uten ugrunnet opphold*". Hvor lang tid dette er må vurderes etter de konkrete omstendighetene i det enkelte tilfelle.²⁹⁰ I vurderingen kan det ses hen til tjenesteyterens rutiner når han mottar beskjed om den ulovlige ytringen, og hvilke vurderingen som blir foretatt før eventuell fjerning.²⁹¹ Tjenesteyteren må gis en viss tid til å undersøke om innholdet i informasjonen er ulovlig. Informasjonen må fjernes raskt etter at slike nødvendig avklaringer er foretatt²⁹², for å unngå ansvar.

Borgarting lagmannsretts avgjørelse av 24. oktober 2013²⁹³ omhandlet tre krenkende innlegg på et debattforum. To av innleggene ble fjernet 13 minutter etter at det var gitt beskjed til moderatorne om innleggene, og det siste innlegget var fjernet av nettstedets egne moderatorer før det gitt varsel. Lagmannsretten mente det var reagert raskt nok, og redaktøren

²⁸⁸ Facebook

²⁸⁹ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.27

²⁹⁰ *ibid.* s.31

²⁹¹ *l.c.*

²⁹² *l.c.*

²⁹³ LB-2012-40927

hadde ikke opptrådt uaktsomt. E-handelsloven § 18 annet ledd var anført som grunnlag for ansvarsfritak, men avgjørelsen ble avgjort etter skadeerstatningsloven § 3-6. Uttalelsene i avgjørelsen har likevel overføringsverdi.

4.6.4.3 Erstatning

4.6.4.3.1 Innledning

Ifølge e-handelsloven § 18 b) blir tjenesteyteren erstatningsansvarlig dersom han har utvist forsett eller grov uaktsomhet. Vurderingen om det foreligger forsett er den samme for erstatning som for straff.

Bestemmelsen tilsvare E-handelsdirektivet artikkel 14, men artikkelen inneholder ordet "*knowledge*" for det som tilsvare "*grov uaktsomhet*" i § 18. Dette skiller seg fra forsett som krever "*actual knowledge*", noe som innebærer at terskelen for kunnskap er lavere ved erstatningskrav. Grov uaktsomhet foreligger ved et markert avvik fra det forsvarlige.²⁹⁴ En tjenesteyter har opptrådt grovt uaktsomt dersom han ikke undersøker innholdet nærmere i noe han har insentiv til å undersøke, slik som en webadresse med ordet "barnepornografi".²⁹⁵

Det oppstilles, som ovenfor, to problemstillinger; hvilket tidspunkt foreligger kunnskap om den ulovlige ytringen, og har tjenesteyteren handlet raskt nok etter dette tidspunkt.

4.6.4.3.2 Kunnskap

Ved krav om erstatning foreligger kunnskap på et tidligere tidspunkt enn ved forsett, og ansvarsfritaksbestemmelsen rekke kortere.²⁹⁶ Kravet om kunnskap er oppfylt dersom tjenesteyteren har "*kunnskap om at det påstått rettsstridige materialet ligger på hans server,*

²⁹⁴ Ot.prp.nr.4(2003-2004) s.29

²⁹⁵ l.c.

²⁹⁶ ibid. s.28

og hvor det ligger."²⁹⁷ Det kreves altså ikke kunnskap om at innholdet i ytringen er ulovlig, og ansvarsfritak ved rettsvillfarelse kan ikke påberopes ved erstatningskrav.²⁹⁸

Siden terskelen for når kunnskap foreligger er lavere, kan kunnskap foreligge allerede ved varsel fra brukere eller andre. Dette gjør at erstatningsansvar er like aktuelt for etter-redigerte og ikke-redigert medier, siden flere av disse tjenestene har rapporteringssystem. Dersom kunnskap skal foreligge gjennom varsel fra brukere, må varselet inneholde informasjon om hvor ytringen er publisert og innholdet i den. Varselet må ha tilstrekkelig informasjon slik at tjenesteyteren får indisier av en viss karakter som krever at han reagerer.²⁹⁹ Det må være enkelt å forfølge varselet, og kontrollere om det stemmer.³⁰⁰ Det kommer også an på hvilket forhold melding omhandler. En melding om barnepornografi utløser lettere en undersøkelsesplikt enn for eksempel en melding om ærekrenkende ytringer.³⁰¹

Det avgjørende er altså ikke hvordan tjenesteyteren får kunnskap, men om opplysningene er detaljerte nok slik at tjenesteyteren kan kontrollere om den rapporterte ytringen ligger lagret på hans server.³⁰²

Tjenestene har ingen plikt til å opprette et kontrollsystem etter e-handelsloven § 19. Uttalelsene i LB-2012-40927 kan derimot tale i den retning at det kan være uaktsomt ikke å opprette et tilfredsstillende kontrollsystem for etter-redigerte medier.³⁰³ Det kan dermed anses som uaktsomt ikke å opprette et tilfredsstillende kontrollsystem, dersom tjenesten skulle tilsi et slikt behov. Om uaktsomheten er grov vil bero på en konkret vurdering av kontrollsystemet, og om det tilfredsstiller det behovet tjenesten har for kontroll. Dersom et

²⁹⁷ l.c.

²⁹⁸ l.c.

²⁹⁹ *ibid.* s.29

³⁰⁰ *ibid.* s.32

³⁰¹ *ibid.* s.33

³⁰² *ibid.* s.30

³⁰³ Se pkt.4.4.2.2

debattforum ofte har heftige debatter med krenkende innhold, kan det tilsi et skjerpet krav til kontroll av ytringen som publiseres.

Det kan også stilles spørsmål om etter-redigerte medier kan bli ansvarlig for å tilrettelegge for ulovlige ytringer. Dersom en nettavis publiserer en artikkel om omskjæring av barn, kan de forvente en del følelsesladde kommentarer fra leserne. Flere av disse kan være hatefulle og diskriminerende. I et slikt tilfelle bør nettavisen være forsiktig med å åpne for lesernes kommentarer. Det kan anses som uaktsomt å tilrettelegge for formidling av ytringer i et slikt tilfelle, siden man nærmest med sikkerhet kan forvente krenkende ytringer. Dersom nettavisen åpner for lesernes ytringer i kommentarfelt, bør tjenesteytere i alle fall overvåke disse ytringene nøyer enn kommentarer til en artikkel om at landslagssjefen får sparken. Dersom tjenesteyterne ikke foretar kontroll i et slikt tilfelle, vil det kunne foreligge grov uaktsomhet.

Vurderingen kan oppsummeres til at dersom tjenesteyteren får varsel eller selv oppdager at det er lagret ytringer av krenkende karakter på hans tjeneste, og lar være å undersøke dette nærmere eller fjerne ytringen, kan unnlatelsen anses grov uaktsom.

4.6.4.3.3 Uten ugrunnet opphold

"Uten ugrunnet opphold" er det samme ved erstatningsansvar som ved straffansvar, og det vises til punkt 4.6.4.2.3.

5 Medieansvarsutvalget

Medieansvarsutvalget ble nedsatt for å utrede reguleringen av ansvarssystemet på medieområdet.³⁰⁴ Utvalget så på de någjeldende reglene for ansvar for ulovlige ytringer, og vurderte om disse burde samles i en generell medieansvarslov.

Utvalgets flertall ønsket ikke å etablere en egen medieansvarslov. Flertallet var av den oppfatning at lovbestemmelsene som gjelder medienes virksomhet har ulike formål og rekkevidde, og det er vanskelig å samle disse i en lov.³⁰⁵ I tillegg følger medievirksomheten i Norge prinsipputtalelser fra Norsk Presseforbund og avgjørelser fra Pressens Faglige Utvalg. Dette gjør at mediene på egen hånd klarer å forholde seg til de retningslinjer som blir gitt gjennom pressens egne organer. Det er således ikke et behov for å lovregulere dette området ytterligere. Flertallet mener derfor at det fremdeles bør tilligge mediene selv å utvikle målsettingene og standardene for deres virksomhet.³⁰⁶

Mindretallet er imidlertid av den oppfatning at det bør etableres en ny lov: *"lov om frihet og ansvar i redaktørstyrte medier (medieansvarsloven)"*. Forslaget er en utvidelse av någjeldende lov om redaksjonell fridom. Loven skal gjelde for redaktørstyrte journalistiske medier, uavhengig av teknologisk plattform.³⁰⁷ Mindretallet begrunner behovet for en egen lov i *"hensynet til kvaliteten på den offentlige samtale, på informasjonsformidling og samfunnsdebatt"*³⁰⁸. Det er ikke foreslått et fullstendig forslag, men kun punkter som bør være med.³⁰⁹

³⁰⁴ NOU 2011:12 s.9

³⁰⁵ *ibid.* s.172

³⁰⁶ *l.c.*

³⁰⁷ *l.c.*

³⁰⁸ *ibid.* s.175

³⁰⁹ *ibid.* s.176

6 Litteraturliste

Lovgivning:

Norges lover:

1814	Kongeriget Norges Grundlov (Grunnloven), given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814.
1902	Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10.
1915	Lov om domstolene (domstolloven) av 13. august 1915 nr. 5.
1957	Lov om friluftslivet (friluftsløven) av 28. juni 1957 nr. 16.
1961	Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) av 12. mai 1961 nr. 2.
1969	Lov om skadeerstatning (skadeerstatningsloven) av 13. juni 1969 nr. 26.
1978	Lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50.
1981	Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr. 25.
1992	Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i

	avtale om Det europeiske økonomiske samarbeids- område (EØS) m.v. (EØS-loven) av 27. november 1992 nr. 109.
1999	Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30.
2000	Lov om endringer i straffeloven m.v. (seksuallov- brudd) av 11. august 2000 nr. 76.
2003	Lov om visse side av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven) av 23. mai 2003 nr. 35.
2005	Lov om straff (straffeloven) av 20. mai 2005 nr. 28. (Loven er med unntak av kapittel 16, ikke satt i kraft.)
2005	Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) av 3. juni 2005 nr. 33.
2008	Lov om redaksjonell fridom i media av 13. juni 2008 nr.41.
2013	Lov om endringer i straffeloven 1902 mv. (offent- lig sted, offentlig handling m.m.) av 24. mai 2013 nr. 18.

Traktater:

EMK	Den europeiske menneskerettighetskonvensjon med protokoller, Roma 4. november 1950
FNs rasediskrimineringskonvensjon	FN-konvensjonen av 7. mars 1966 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering
Wien-konvensjonen	Vienna Convention on the Law of Treaties of 23 May 1969, in force 27 January 1980, United Nations, Treaty Series, vol. 1155, p.331.

EU-direktiv:

E-handelsdirektivet	Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce)
---------------------	--

Forarbeider:**NOU:**

NOU 1992:23	<i>Ny straffelov – alminnelige bestemmelser. Straffelovkommisjonens delutredning V</i>
NOU 1993:18	<i>Lovgivning om menneskerettigheter</i>
NOU 1999:26	<i>Sammensmelting av tele, data og medie</i>
NOU 1999:27	<i>Ytringsfrihed bør finde sted, ny Grl § 100</i>

NOU 1999:27 – Vedlegg 2	<i>Norges internasjonale forpliktelser på ytringsfrihetens område</i>
NOU 2001:32 B	<i>Rett på sak</i>
NOU 2002:4	<i>Ny straffelov</i>
NOU 2002:12	<i>Rettsvern mot etnisk diskriminering</i>
NOU 2011:12	<i>Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag</i>
Proposisjoner:	
Prop.65 L (2012-2013)	<i>Endringer i åndsverkloven (tiltak mot krenkelser av opphavsrett m.m. på Internett)</i>
Prop.53 L (2012-2013)	<i>Endringer i straffeloven 1902 mv. (offentlig sted, offentlig handling m.m.)</i>
Ot.prp.nr.22 (2008-2009)	<i>Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon - slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)</i>
Ot.prp.nr.33 (2004-2005)	<i>Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven)</i>
Ot.prp.nr.90 (2003-2004)	<i>Om lov om straff (straffeloven)</i>
Ot.prp.nr.4 (2003-2004)	<i>Om lov om endringer i lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehan-</i>

delsloven)

Ot.prp.nr.31 (2002-2003) *Om lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven)*

Ot.prp.nr.5 (1958) *Om endringer i den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 m.v.*

Innstillinger:

Innst.221 L (2012-2013) *Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven 1902 mv. (offentlig sted, offentlig handling m.m.)*

Innst.O.nr.73 (2008-2009) *Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del av og tilpasning av annen lovgivning)*

Innst.O.nr.72 (2004-2005) *Innstilling fra justiskomiteen om lov om straff (straffeloven)*

Innstilling fra Straffelovrådet (1955) *Innstilling fra Straffelovrådet (Det sakkyndige råd for strafferettslige spørsmål) om Ansvar for rettskrenkelser i trykt skrift, avgitt i september 1955. (Forarbeid til Lov av 12. desember 1958 nr.1 om endringer i den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 m.v.)*

Lovvedtak:

Besl.O.nr.63 (2004-2005)

Lov om straff (straffeloven)

Besl.O.nr.88 (2008-2009)

Lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Stortingsdokumenter:

St.meld.nr.26 (2003-2004)

Om endring av Grunnloven § 100

Rettspraksis:**Publiserte dommer:**

Rt. 1915 s. 241

Rt. 1950 s. 1027

Rt. 1977 s. 754

Rt. 1978 s. 1072

Rt. 1979 s. 1590

Rt. 1984 s. 1160

Rt. 1987 s. 764

Rt. 1989 s. 257

Rt. 1997 s. 1821

Rt. 2000 s. 996

Rt. 2002 s. 557

Rt. 2002 s. 1618

Rt. 2003 s. 593

Rt. 2003 s. 928

Rt. 2005 s. 833

Rt. 2005 s. 1677

Rt. 2006 s. 799
Rt. 2007 s. 687
Rt. 2008 s. 1089
Rt. 2009 s. 265
Rt. 2009 s. 780
Rt. 2010 s. 396
Rt. 2010 s. 1381
Rt. 2012 s. 1211

Publiserte underrettsdommer

TOBYF-2013-39383
TOSLO-2011-75245
LB-2008-11329
LB-2012-40927

Internasjonale dommer:

Kjuus v. Norway

The European Court of Human Rights, Strasbourg, application no. 41589/98. Finnes ikke tilgjengelig på hudoc-databasen. Informasjon om saken er hentet fra Eggen (2002) side 165.

Jersild v. Denmark

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 23. september 1994. Application no. 15890/89

Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 20. mai 1999. Application no. 21980/93.

Von Hannover v. Germany	The European Court of Human Rights, Strasbourg, 24. juni 2004. Application no. 59320/00.
Busuioc v. Moldova	The European Court of Human Rights, Strasbourg, 21. desember 2004. Application no. 61513/00.
A v. Norway	The European Court of Human Rights, Strasbourg, 9. april 2009. Application no. 28070/06. Norsk sammendrag: EMDN-2006-28070.

Litteratur:

Bøker:

Aall (2011)	Aall, Jørgen <i>Rettsstat og menneskerettigheter</i> . 3.utg. Bergen, 2011.
Andenæs (2004)	Andenæs, Johs. <i>Alminnelig strafferett</i> . 5. utg. Oslo, 2004.
Bing (2008)	Bing, Jon <i>Ansvar for ytringer på nett - særlig om formidlerens ansvar</i> . 1. utg. Oslo, 2008.
Bratholm (1991)	Bratholm, Anders og Magnus Matningsdal <i>Straffeloven kommentarutgave, Første Del. Almindelige Bestemmelser</i> . 1. utg. Oslo, 1991.
Børresen (2000)	Børresen, Erik <i>Redaktøransvaret på Internett</i> . 1. utg. Oslo, 2000.
Eggen (2002)	Eggen, Kyrre <i>Ytringsfrihet</i> . 1. utg. Oslo, 2002.

- Eskeland (2013) Eskeland, Ståle *Strafferett*. 3. utg. Oslo, 2013.
- Haugen (2004) Haugen, Finn *Strafferett – håndbok*. 1. utg. Oslo, 2004.
- Jebsens (2004) Jebsens, Sverre Erik *Menneskerettigheter i straffeprosessen*. 1. utg. Oslo, 2004.
- Mæland (1986) Mæland, Henry John *Ærekrenkelser*. 1. utg. Bergen, 1986.
- Wessel-Aas (2013) Wessel-Aas, Jon *Jus og sosiale medier*. 1. utg. Oslo, 2013.
- Artikler:**
- Borvik (2008) Borvik, Bjørnar *"Privatlivets fred i fjørsteinane"*. I: Lov og Rett (2008) side 449-450 (Sitert fra Idunn.no)
- Manshaus (2005) Halvor Manshaus *Ytringsfrihet: Redaktøransvar på Internett*. I: Tidsskrift for Forretningsjuss. (2005), side 260-280 (Sitert fra Lovdata)
- Wessel-Aas (2008) Jon Wessel-Aas *Pressefriheten og privatlivets fred – en oppsummering av rettstilstanden og en kritikk av Høyesteretts dom i Bryllupsfotosaken*. I: Lov og Rett. (2008), side 596-610 (Sitert fra Lovdata)

Nettsider:

Dagbladet	Dagbladet. <i>Debattregler</i> på <i>Dagbladet.no</i> http://www.dagbladet.no/2011/07/21/nyheter/debatt/regler/17392952/ [sitert 23.11.2013]
Facebook	Facebook. <i>Statement of Rights and Responsibilities</i> https://www.facebook.com/legal/terms [sitert 23.11.2013]
Norsk presseforbund	Norsk presseforbund. <i>Behandlingen av klagen i PFU.</i> http://presse.no/Klage-til-PFU/PFUs-behandling [sitert 22.11.2013]
Store norsk leksikon (2005-2007)	Store norske leksikon (2005-2007) http://snl.no/IP-adresse [sitert 22.11.2013]
Verdens Gang	Verdens Gang. <i>Vg Nett og Facebook Comments</i> http://static.vg.no/disclaimer/facebook.html?ta&keepThis=true&TB_iframe=true&height=730&width=650 [sitert 23.11.2013]

Personlig meddelelse:

Beverfjord (2013) Beverfjord, Alexandra. E-post. 5. september 2013.